

Ruimtelijke onderbouw

Energieboerderij Hoff, Flierweg 4 te Hoge Hexel
(gemeente Wierden)

Versie 3.2
11 december 2019

**GORISSEN
RUIMTELIJK
ADVIES**

Inhoud

1.	INLEIDING	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Locatie	5
1.3	Nut en noodzaak	6
1.4	Planologisch-juridisch kader	6
1.5	Leeswijzer	7
2.	BELEIDSKADER	8
2.1	Rijk	8
2.1.1	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte	8
2.1.2	Besluit algemene regels ruimtelijke ordening	9
2.1.3	Energieakkoord	9
2.1.4	Energierapport	10
2.1.5	Energieagenda	11
2.1.6	Klimaatakkoord	11
2.1.7	Conclusie	11
2.2	Provincie	12
2.2.1	Omgevingsvisie	12
2.2.2	Omgevingsverordening	15
2.2.3	Nieuwe Energie Overijssel	16
2.2.4	Handreiking kwaliteitsimpuls zonnevelden	17
2.2.5	Conclusie	18
2.3	Gemeente	19
2.3.1	Landschapsonwikkelingsplan	19
2.3.2	Structuurvisie	20
2.3.3	Duurzame Energie 2011-2020	20
2.3.4	Afwegingskader Grootschalige Duurzame Energie	20
2.3.5	Conclusie	22
3.	PLANBESCHRIJVING	24
3.1	Huidige situatie	24
3.2	Toekomstige situatie	24
3.2.1	Cultuurhistorische schets	24
3.2.2	Uitgangspunten voor het parkontwerp	26
3.2.3	Parkontwerp	28
4.	OMGEVINGSASPECTEN	33

4.1	m.e.r.-plicht	33
4.2	Wet geluidhinder	33
4.3	Milieuzonering.....	33
4.4	Luchtkwaliteit	34
4.5	Stikstof	34
4.6	Externe veiligheid	34
4.7	Bodem.....	35
4.8	Water.....	35
4.9	Ecologie.....	36
4.10	Archeologie en cultuurhistorie.....	37
4.11	Reflectie en duisternis	38
5.	UITVOERBAARHEID.....	39
5.1	Economische uitvoerbaarheid.....	39
5.2	Maatschappelijke uitvoerbaarheid.....	39
	BIJLAGEN	40

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Maatschap Hoff (hierna: 'initiatiefnemer'), gevestigd aan de Flierweg 4 te Hoge Hexel (hierna: 'projectgebied'), bezint zich op de toekomst. De initiatiefnemer runt een agrarisch bedrijf dat van oorsprong gemengd en traditioneel van karakter was en in de loop der jaren is uitgegroeid tot een intensieve veehouderij met in 2019 ongeveer 6.000 mestvarkens. Er is veel stroom nodig voor de bedrijfshuishouding - onder meer stalverlichting, voederinstallaties, afzuigingen e.d. - zodat begonnen is met het opwekken van hernieuwbare energie middels zonnepanelen op het dak van één van de varkensstallen. De initiatiefnemer wil ook graag op de andere stal-daken zonnepanelen leggen, maar dat vraagt eerst om een (kostbare) asbestsanering. De betreffende stallen zijn ook dermate gedateerd, dat het de vraag is of deze niet beter kunnen worden vervangen door nieuwbouw. Daarmee kan dan direct een schaalvergroting doorgevoerd worden, zodat het bedrijf haar concurrentiepositie kan versterken en tevens kan inspelen op de nieuwste huisvestingseisen. Echter, de initiatiefnemer is zich bewust van de maatschappelijke druk die rond de intensieve veehouderij is ontstaan. Van consumentenzijde wordt steeds meer nadruk gelegd op diervriendelijke, duurzame en transparante productiemethoden. Ook aspecten als geuroverlast, fijnstof, stikstof en het mineralenoverschot staan in het middelpunt van de belangstelling en vragen steeds opnieuw om aanpassingen binnen de sector. Het bedrijf van de initiatiefnemer staat mede hierdoor op een kruispunt: opschalen en doorontwikkelen of ombouwen naar een ander type agrarisch bedrijf, dat inspeelt op deze maatschappelijke vraagstukken én toekomstbestendig is.

Afbeelding 1.1 Het agrarisch bedrijf vanaf de Flierweg (bron: CycloMedia)

Er wordt gekozen voor de tweede optie. De initiatiefnemer keert terug naar zijn 'roots' als gemengd bedrijf, waarbij 'energie' het nieuwe gewas wordt en de intensieve varkenshouderij gemoderniseerd wordt en zo mogelijk een biologische weg inslaat. Deze 'energieboerderij' komt fasegewijs tot stand. De eerste fase is de

verduurzaming van de huidige bedrijfshuishouding, waar al een begin mee is gemaakt door zonnepanelen op het dak van de nieuwste stal te leggen. De tweede fase heeft betrekking op de aanleg van een zonnepark op de aangrenzende landbouwgronden. Met de opbrengsten van dit zonnepark kan het bedrijf verder gemoerniseerd worden naar een innovatieve en klimaatneutrale onderneming. Dit is de derde fase, die ongeveer 5 jaar na realisatie van het zonnepark zijn beslag kan krijgen.

De landbouwgronden van de initiatiefnemer lenen zich goed voor een zonnepark. Er zijn volop mogelijkheden voor bezonning en diverse landschapselementen bieden aanknopingspunten voor een goede inpassing. Daar komt bij dat uit ecologisch onderzoek is gebleken dat het park een bijdrage kan leveren aan de vergroting van de biodiversiteit en het leggen van verbindingen tussen aanwezige natuurfuncties. Verder is multifunctioneel gebruik mogelijk door het park mede voor 'scharrelvarkens' of schapen te benutten, zodat de agrarische functie van de gronden deels intact blijft. Gunstig is ook dat er relatief weinig omwonenden zijn die hinder kunnen ondervinden van het zonnepark. Met de bewoners die direct zicht hebben op het zonnepark zijn meerdere keukentafelgesprekken gevoerd. De output daarvan is verwerkt in het ontwerp voor het zonnepark (zie hoofdstuk 3 en 5). Er zijn ook contacten gelegd met vakantiepark De Tolplas, dat ten noordoosten van het projectgebied ligt. Het vakantiepark onderzoekt de mogelijkheden om te participeren in het zonnepark met het oog op de verduurzaming van haar eigen bedrijfshuishouding.

1.2 Locatie

Het projectgebied ligt ten noorden van het kerngebied Hoge Hexel. Afbeelding 1.2 geeft een indruk van de ligging. Aan de noordoostzijde bevindt zich vakantiepark De Tolplas. Westelijk ligt een natuurgebiedje van Staatsbosbeheer, dat oorspronkelijk deel uitmaakte van het Bruine Veld. Aan de zuidzijde, tegenover het projectgebied, ligt een woning van derden. Ten noorden en zuidoosten is een grondgebonden agrarisch bedrijf gelegen. Verder grenst het projectgebied aan agrarische percelen.

Afbeelding 1.2 Ligging projectgebied (bron: Google Maps)

Er is veel groen rond het projectgebied aanwezig. Grotere groengebieden liggen aan de west-, noordwest- en zuidoostkant. Daarnaast is langs de Flierweg (zuidkant) en Hexelseweg (oostkant) forse laanbeplanting aanwezig. Het projectgebied zelf bestaat uit drie percelen die deels begrensd of doorkruist worden door sloten. De percelen zijn het afgelopen jaar benut voor de teelt van mais en rogge-groenbemester.

In afbeelding 1.2 is de globale begrenzing van het projectgebied aangegeven. Het gaat hier alleen om de gronden waarop het zonnepark ontwikkeld wordt. Het erf van het agrarisch bedrijf met alle bijbehorende bebouwing valt buiten het projectgebied. Dat geldt eveneens voor de tweede bedrijfswoning op het perceel Flierweg 2.

1.3 Nut en noodzaak

In het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) is overeengekomen dat in 2020 van al het energieverbruik 14% afkomstig moet zijn van hernieuwbare bronnen. Voor 2023 ligt dat aandeel op 16%. Dit is noodzakelijk om de uitstoot van broeikasgassen en daarmee de gevolgen van klimaatverandering te beperken. In het VN-klimaatakkoord van Parijs (2015) is vastgelegd dat de opwarming van de aarde met maximaal 1,5-2 graden Celsius mag stijgen ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Om dat te kunnen halen moeten de Europese broeikasgasemissies in 2050 met 80-95% zijn gereduceerd ten opzichte van het peiljaar 1990. De Nederlandse regering verwerkt de doelstellingen van Parijs onder meer in het Klimaatakkoord. Op 28 juni 2019 is het Klimaatakkoord aan de Tweede Kamer aangeboden. Hieruit blijkt dat er in 2030 84 TWh aan hernieuwbare elektriciteit moet worden opgewerkt, waarvan 35 TWh op land.¹ Uit berekeningen van het Planbureau voor de Leefomgeving en het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat deze taakstelling niet gehaald wordt als op korte termijn geen versnelling van de energietransitie plaatsvindt.

De gemeente Wierden wil in 2050 CO₂-neutraal zijn. Om dat te bereiken zal uiterlijk in 2024 20% van alle energie duurzaam opgewekt moeten worden. In 2016 werd 3,9% van de energie binnen de gemeente duurzaam opgewekt (voor de Overijsselse gemeenten bedroeg dit gemiddeld 7,1%).² Dit betekent dat ook de gemeente nog een forse opgave heeft om de gewenste terugdringing van CO₂-emissie te realiseren.

1.4 Planologisch-juridisch kader

Het projectgebied maakt deel uit van het bestemmingsplan Buitengebied 2009 (vastgesteld dd. 12 januari 2010). Op grond van dit bestemmingsplan geldt de bestemming 'Agrarisch met waarden - landschap'. Dit betekent dat het perceel primair bestemd is voor de uitoefening van het agrarisch bedrijf. Ook landschappelijke karakteristieken en natuurwaarden zijn binnen deze bestemming van belang. Voor de aanleg van een zonnepark is geen (afwijking)regeling in het bestemmingsplan opgenomen. Er zal op grond van een uitgebreide voorbereidingsprocedure (ex art. 2.12 lid 1, sub a onder 3° Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) van het

¹ Een TWh komt overeen met het totale jaarlijkse elektriciteitsgebruik in een stad als Den Bosch. 84 TWh is ongeveer gelijk aan 70 procent van het huidige jaarlijkse elektriciteitsverbruik in Nederland.

² Meest recente cijfers, ontleend aan klimaatmonitor.nl.

bestemmingsplan moeten worden afgeweken. Daarbij dient aangetoond te worden dat er sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Voorliggend rapport voorziet daarin.

1.5 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk gaat in op het beleidskader van Rijk, provincie en gemeente. Hoofdstuk 3 laat op hoofdlijnen zien hoe het projectgebied na het verlenen van de omgevingsvergunning (tijdelijk) wordt ingericht. In hoofdstuk 4 is het planvoornemen getoetst aan diverse wet- en regelgeving, onder meer op het gebied van milieu, water, archeologie en ecologie. De laatste twee hoofdstukken hebben betrekking op de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van dit plan.

2. Beleidskader

2.1 Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Op 13 maart 2012 is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) vastgesteld door het (voormalige) ministerie van Infrastructuur en Milieu. De SVIR heeft betrekking op de periode tot 2040 en heeft als motto: 'Nederland concurrerend, leefbaar en veilig'. Om dit motto te kunnen bereiken zijn de volgende drie doelen gesteld:

- Het vergroten van de concurrentiekracht van Nederland door het versterken van de ruimtelijk-economische structuur;
- Het verbeteren en ruimtelijk zekerstellen van de bereikbaarheid waarbij de gebruiker voorop staat;
- Het waarborgen van een leefbare en veilige omgeving waarin unieke natuurlijke en cultuurhistorische waarden behouden zijn.

De bovengenoemde doelen zijn uitgewerkt in dertien nationale belangen. Voor onderhavig planvoornemen is met name nationaal belang twee relevant; 'ruimte voor het hoofdnetwerk voor (duurzame) energievoorziening en de energietransitie'. Het ministerie beseft dat de verdere integratie van de Europese energiemarkt ervoor zorgt dat er een steeds groter beroep op internationale verbindingen wordt gedaan en dat hoogspanningsverbindingen mogelijk om uitbreiding vragen. Het Rijk wijst daarbij de tracés van hoogspanningsverbindingen (vanaf 220 Kilovolt) en locaties voor de opwekking van elektriciteit (vanaf 500 Megawatt) aan, en zorgt voor de inpassing hiervan. De SVIR zet daarnaast in op "een transitie naar een duurzame, hernieuwbare energievoorziening en het geschikt maken van de elektriciteitsinfrastructuur op de langere termijn voor de meer decentrale opwekking van elektriciteit."

Nationaal belang dertien luidt: 'zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten'. Het Rijk is verantwoordelijk voor een goed systeem van ruimtelijke ordening, inclusief zorgvuldige, transparante ruimtelijke en infrastructurele besluiten. Dit betekent dat het systeem zo ingericht moet zijn dat integrale planvorming en besluitvorming op elk schaalniveau mogelijk is en dat bestaande en toekomstige belangen goed kunnen worden afgewogen. Bij nieuwe ontwikkelingen, aanleg en herstructurering moet in elk geval aandacht zijn voor de gevolgen voor de waterhuishouding, het milieu en het cultureel erfgoed. "Vraaggericht programmeren en realiseren van verstedelijking door provincies, gemeenten en marktpartijen is nodig om groei te faciliteren, te anticiperen op stagnatie en krimpregio's leefbaar te houden. Ook dient de ruimte zorgvuldig te worden benut en overprogrammering te worden voorkomen." Om beide te bereiken is de ladder voor duurzame verstedelijking opgenomen in het Besluit ruimtelijke ordening. Inmiddels heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State geoordeeld dat de aanleg van een zonnepark niet als een 'nieuwe stedelijke ontwikkeling' in het kader van deze ladder kan worden aangemerkt.³ Dit betekent dat de 'Laddertoets' niet op onderhavig planvoornemen van toepassing is. Wel zal er aandacht worden geschonken aan genoemde gevolgen voor de

³ AbRvS, 23 januari 2019, ECLI:NL:2019:178.

waterhuishouding, het milieu en het cultureel erfgoed (zie hoofdstuk 4). Ook op de behoefte aan het zonnepark - stap 1 van de Laddertoets - is ingegaan (zie paragraaf 1.3).

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

Het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) voorziet in de juridische borging van het nationaal ruimtelijk beleid uit de SVIR. In het Barro zijn regels opgenomen die de beleidsruimte van andere overheden inperken, daar waar nationale belangen dat noodzakelijk maken. Het gaat hier om de dertien nationale belangen die in paragraaf 2.1.1 genoemd zijn. Deze hebben geen inperkende werking voor onderhavig planvoornemen. Titel 2.8 'Elektriciteitsvoorziening' is wel indirect van belang, omdat het zonnepark voor terug levering en transport van elektriciteit afhankelijk is van het elektriciteitsnet die door het Rijk wordt aangelegd en beheerd.

Afbeelding 2.1 Het bedrijf van Maatschap Hoff vanuit noordwestelijke richting

2.1.3 Energieakkoord

Het Energieakkoord voor duurzame groei (6 september 2013) is een convenant dat afspraken bevat over energiebesparing, duurzame energie en werkgelegenheid. Bij dit convenant zijn, naast het kabinet, onder meer werkgevers, vakbonden en milieuorganisaties betrokken. De ondertekenaars zetten zich in voor de volgende doelen:

- Een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar.
- 100 Petajoule aan energiebesparing in het finale energieverbruik van Nederland per 2020.⁴

⁴ 1 Petajoule energiebesparing in het finale energieverbruik komt overeen met het jaarlijkse gemiddelde elektriciteitsverbruik van circa 15.000 huishoudens.

- Een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking [in 2013 ruim 4 procent] naar 14 procent in 2020.
- Een verdere stijging van dit aandeel naar 16 procent in 2023.
- Ten minste 15.000 voltijdsbanen.

Het Energieakkoord is uitgewerkt in tien pijlers. De tweede pijler is: ‘het opschalen van hernieuwbare energieopwekking’. Dit vraagt een intensieve inzet op verschillende bronnen, zoals wind op land, wind op zee, diverse vormen van lokale opwekking zoals zonne-energie, en de inzet van biomassa. “Uitgangspunt is een kosteneffectieve uitrol die zekerheid biedt voor investeerders, additionele werkgelegenheid creëert, innovaties uitlokt waardoor de kosten worden verlaagd en die bijdraagt aan versterking van de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven in deze sector.” De convenantpartners willen met deze aanpak, in combinatie met energiebesparing (de eerste pijler), in 2023 16% hernieuwbare energie realiseren en 14% in 2020.

‘Decentrale opwekking’ vormt de derde pijler van het energieakkoord. Burgers krijgen meer mogelijkheden om zelf hernieuwbare energie op te wekken en lokale en regionale initiatieven worden waar nodig en mogelijk door gemeenten, provincies en het Rijk ondersteund. De vierde pijler zorgt ervoor dat het energietransportnetwerk gereed is voor een duurzame toekomst. Partijen spreken af zich voor te bereiden op deze veranderende toekomst, zodat aanpassingen snel tot stand kunnen komen wanneer deze nodig en gewenst zijn. Daarbij wordt ook ingezet op Europese samenwerking. De overige pijlers zijn niet direct relevant voor het onderhavige plan.

2.1.4 Energierapport

In het ‘Energierapport - Transitie naar duurzaam’ (ministerie van Economische zaken, januari 2016) geeft het kabinet een integrale visie op de toekomstige energievoorziening van Nederland. Om de transitie naar duurzame energie vorm te geven zijn drie uitgangspunten geformuleerd: 1) sturen op CO₂-reductie; 2) verzilveren van economische kansen die energietransitie biedt en 3) integratie van energie in het ruimtelijk beleid. Met name het derde uitgangspunt is van belang voor onderhavig plan. “Een CO₂-arme energievoorziening heeft meer ruimte nodig dan de huidige energievoorziening. Nieuwe, schone vormen van opwekking, opslag en transport van energie moeten worden ingepast, in de buurt van waar we ook wonen, werken en recreëren. Door gebruik van een combinatie van energiezuinige technieken en CO₂-arme opwekking zal het uiterlijk van woonwijken, industrieterreinen en landelijke gebieden veranderen”, aldus het Energierapport. Om deze opgave goed te laten verlopen benadrukt het kabinet de noodzaak van vroegtijdig overleg in elke fase van de besluitvorming, het benutten van gebiedseigen kenmerken van regio’s, innovaties en mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik en een heldere rolverdeling tijdens het planproces. Over deze rolverdeling zegt het Energierapport: de verantwoordelijkheid voor het ruimtelijke ordeningsproces ligt vooral bij provincies of gemeenten. Voor participatie van belanghebbenden is de initiatiefnemer primair verantwoordelijk, die hierin samenwerkt met het bevoegd gezag.

2.1.5 Energieagenda

De 'Energieagenda - Naar een CO₂-arme energievoorziening' (ministerie van economische zaken, december 2016) is tot stand gekomen op basis van de 'Energiedialog' die naar aanleiding van het Energierapport is gevoerd. Ook in deze Energieagenda wordt benadrukt dat de energietransitie grote impact heeft op de fysieke leefomgeving en dat deze leidt tot een grote ruimtelijke opgave. Voor het kabinet zijn gebiedskenmerken en gebiedswaarden uitgangspunt voor besluitvorming rond energieplannen en -projecten. "De ruimtelijke inpassing van energieprojecten vindt plaats binnen de kaders van integraal ruimtelijk ontwerp op regionale schaal, waarvoor een participatief besluitvormingsproces gevolgd moet worden." Hierbij wordt het belang van meervoudig ruimtegebruik, functiecombinaties, samenhang met andere gebiedsopgaven en een evenredige verdeling van lasten en lusten onderstreept.

2.1.6 Klimaatakkoord

Op 28 juni 2019 is het Klimaatakkoord door de minister van Economische Zaken en Klimaat aan de Tweede Kamer aangeboden. Het centrale doel van dit Klimaatakkoord is "het terugdringen van de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% ten opzichte van 1990". Het Klimaatakkoord bevat afspraken voor vijf sectoren: elektriciteit, gebouwde omgeving, industrie, landbouw en landgebruik, mobiliteit. Voor elektriciteit is afgesproken dat in 2030 70% van het totale gebruik uit hernieuwbare bronnen afkomstig moet zijn. Daarbij wordt, zoals aangegeven in hoofdstuk 1, uitgegaan van 35 TWh hernieuwbaar opgewekte stroom op land. Bij 'stroom op land' krijgt de regio een grote rol. Er zijn dertig regio's benoemd die elk uiterlijk eind 2021 een Regionale Energie Strategie (RES) moeten opstellen. De gemeente Wierden is onderdeel van de regio 'Twente', dat samenvalt met het gebied van de 14 Twentse gemeenten. In de RES wordt aangegeven hoe de energietransitie gestalte krijgt. Daarbij moeten de volgende vier ruimtelijke principes worden meegenomen:

- Streef naar zuinig en (zoveel mogelijk) meervoudig ruimtegebruik.
- Breng vraag naar en aanbod van hernieuwbaar opgewekte elektriciteit zoveel mogelijk dicht bij elkaar.
- Combineer opgaven en ga indien nodig over tot uitruilen en herbestemmen.
- Sluit zo goed mogelijk aan bij gebied specifieke ruimtelijke kwaliteit.⁵

In aanvulling op deze principes geeft het Klimaatakkoord aan dat bij de totstandkoming en inpassing van hernieuwbare elektriciteit, de impact op natuur en landschap integraal moet worden meegewogen. Specifieke aandacht wordt gevraagd voor mogelijkheden om natuurelementen te creëren en ecologische knelpunten op te lossen.

2.1.7 Conclusie

Het planvoornemen sluit aan bij de wens van het Rijk om decentrale opwekking van hernieuwbare energie te faciliteren (SVIR, nationaal belang twee). Daarbij wordt rekening gehouden met de gevolgen van de aanleg van het zonnepark voor de

⁵ De concept-RES Twente wordt in december 2019 opgeleverd, waarna doorrekening en eventueel herverdeling van de opgave plaatsvindt. De definitieve RES wordt in juni 2020 vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten en de algemene vergadering van de waterschappen (bron: concept-Startnotitie Energiestrategie Twente, 17 april 2019).

waterhuishouding, het milieu en het cultureel erfgoed (SVIR, nationaal belang derden). Deze aspecten komen in hoofdstuk 4 aan bod. Dat er sprake is van voldoende behoefte aan het zonnepark (eis uit de SVIR) is reeds gebleken uit paragraaf 1.3. Als een versnelling van de energietransitie uitblijft, worden de (inter)nationale en gemeentelijke doelstellingen voor CO₂-reductie en hernieuwbare energie niet gehaald.

In het Energierapport en de Energieagenda vraagt het Rijk aandacht voor een goede ruimtelijke en maatschappelijke inpassing van energieopgaven. In hoofdstuk 3 en 5 wordt ingegaan op deze aandachtspunten. Hieruit blijkt dat voor het ontwerp van het zonnepark de cultuurhistorische en landschappelijke kenmerken enerzijds en de input vanuit de direct omwonenden anderzijds, leidend zijn geweest. Daarnaast zijn en worden er verschillende mogelijkheden tot participatie in het zonnepark geboden.

In onderhavig plan is ook rekening gehouden met de belangrijkste afspraken uit het Klimaatakkoord. Aan het principe van zuinig en meervoudig ruimtegebruik wordt tegemoet te komen door het zonnepark mede te benutten voor graasdieren. Bovendien krijgen forse stroken een landschappelijke invulling, wat de biodiversiteit ten goede komt. Het zonnepark draagt zo bij aan agrarische, landschappelijke en natuurlijke functies. Vraag en aanbod van hernieuwbaar opgewekte elektriciteit kunnen dicht bij elkaar gehouden door de elektriciteit gedeeltelijk af te zetten in het naastgelegen vakantiepark De Tolplas. Ook de bewoners van Hoge Hexel en omgeving krijgen volop kans om te participeren in het zonnepark. Tenslotte is bij het ontwerp voor het zonnepark rekening gehouden met de plaatselijke gebiedskwaliteiten en wordt er qua 'natuur' een meerwaarde gecreëerd (zie hoofdstuk 3 en 4).

2.2 Provincie

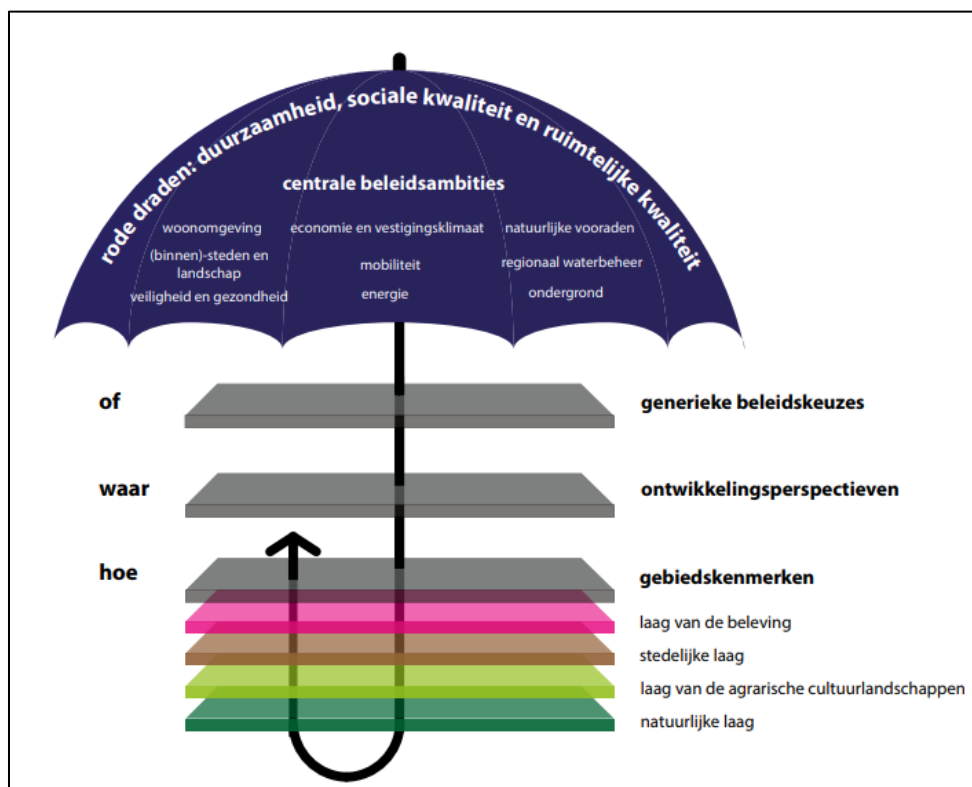
2.2.1 Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie Overijssel 2017 (geconsolideerd dd. 13 november 2019) is de provinciale visie voor de fysieke leefomgeving en heeft een wettelijke basis in het omgevingsrecht (straks: Omgevingswet). In de Omgevingsvisie gaat de provincie uit van negen centrale beleidsambities. Eén daarvan is 'energie'. Alle beleidsambities worden benaderd vanuit de drie 'rode draden': duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit. *Of* de provincie een initiatief ondersteunt hangt af van haar 'generieke beleidskeuzes'. *Waar* initiatieven zijn toegestaan wordt bepaald door de 'ontwikkelingsperspectieven'. *Hoe* deze initiatieven vorm moeten krijgen is afhankelijk van de 'gebiedskenmerken'. Afbeelding 2.2 vat deze werkwijze schematisch samen.

Grote thema's

De provincie ziet verschillende veranderingen op zich afkomen. Er worden vier 'grote thema's' benoemd: klimaat, energie, regionale economie en natuur. De eerste twee thema's hangen sterk samen. "Mede door de klimaatverandering dringt het besef door dat verduurzaming noodzakelijk is. In toenemende mate erkennen we dat we op een andere manier naar onze samenleving en economie moeten kijken en naar hoe we die anders moeten organiseren. Efficiënter en zorgvuldiger omgaan met energie, grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen staat daarbij centraal",

aldus de Omgevingsvisie. Overijssel is voor haar huidige energievoorziening nog grotendeels afhankelijk van fossiele brandstoffen. Er is een transitie nodig naar (vooral) decentrale opwekking van hernieuwbare energie, hergebruik van grondstoffen en energie-efficiëntie. De provincie wil een belangrijke rol spelen bij de ruimtelijke keuzen die hiermee samenhangen en het bij elkaar brengen van partijen.

Afbeelding 2.2 Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

Duurzaamheid

Eén van de ‘rode draden’ is, zoals gezegd, duurzaamheid. De provincie hanteert hiervoor de volgende definitie: “duurzame ontwikkeling voorziet in de behoefte van de huidige generatie, zonder voor toekomstige generaties de mogelijkheden in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien.” Er zijn vier ambities geformuleerd die de koers bepalen van de provinciale sturing op duurzaamheid. Dit zijn:

1. Een klimaatbestendig Overijssel;
2. Een duurzame energiehuishouding;
3. Kringlopen sluiten, ofwel: toegroeien naar een circulaire economie;
4. Beter benutten van ruimte, bestaande bebouwing en infrastructuur.

Voor onderhavig planvoornemen is met name ambitie 2 van belang.⁶ De provincie hanteert hiervoor het motto: ‘hernieuwbare energie voor iedereen beschikbaar en betaalbaar’. In 2023 moet 20% van de energiebehoefte uit hernieuwbare bronnen (zoals zon, wind, biomassa, bodem) afkomstig zijn. De ambitie voor 2030 ligt op 30%. Om dit te bereiken gaat de provincie ondernemers, bewoners en organisaties stimuleren te investeren in het efficiënter gebruik van energie, de opwekking van

⁶ Zie ook paragraaf 2.1.7 waar wordt ingegaan op zuinig en multifunctioneel ruimtegebruik (ambitie 4).

hernieuwbare energie en het aanpassen van de energie-infrastructuur. De provincie ziet onder meer toekomst in initiatieven waarbij de energieopgave vanzelfsprekend verbonden wordt met andere (regionale) opgaven en ambities. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan de herstructurering van woon- en werklocaties, herbestemming van cultureel erfgoed en uitbreiding en vernieuwing van agrarische bedrijven.

Zonne-energie

Het vergroten van het aandeel hernieuwbare energie is noodzakelijk om het gebruik van fossiele brandstoffen terug te dringen (en de CO₂-uitstoot die hiermee samenhangt). De provincie vindt het belangrijk dat iedereen hieraan een bijdrage levert. Om dit mogelijk te maken worden bewoners en ondernemers gestimuleerd om:

- hernieuwbare energie toe te passen en de opwekking hiervan op eigen terrein of in grootschaliger projecten mogelijk te maken;
- lokale initiatieven te starten om samen te werken aan de opwekking van hernieuwbare energie;
- te innoveren op het gebied van energieopwekking.

Installaties voor de opwekking van zonne-energie acht de provincie onmisbaar om de doelstelling voor de toepassing van hernieuwbare energie te kunnen halen. Uit het oogpunt van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik dienen zonnepanelen en andere vormen van opwekking van zonne-energie zoveel mogelijk gecombineerd te worden met andere functies, bij voorkeur met bebouwing. De Overijsselse zonneladder is hierbij een belangrijk hulpmiddel (zie paragraaf 2.2.4). De provincie voorziet echter dat op korte termijn - gelet op technische en fiscale beperkingen - slechts een deel van de opgave voor zonne-energie binnen bebouwd gebied kan worden gerealiseerd. Daarom wordt de mogelijkheid geboden om in de 'Groene Omgeving' tijdelijke zelfstandige opstellingen van zonnepanelen mogelijk te maken.

Toetsing projectgebied

Er zijn twaalf kaarten bij de Omgevingsvisie opgenomen. Op de kaart 'Ontwikkelingsperspectieven' is het projectgebied aangeduid als 'Wonen en werken in het kleinschalige mixlandschap'. Dit ontwikkelingsperspectief richt zich op "het in harmonie met elkaar ontwikkelen van de functies in het buitengebied." Opwekking van hernieuwbare energie krijgt ruimte binnen dit ontwikkelingsperspectief, onder de voorwaarde van zorgvuldige inpassing in het kleinschalige landschap. De kaarten 'Gebiedskenmerken Natuurlijke Laag (Hoe)' en 'Gebiedskenmerken Laag van het agrarisch cultuurlandschap (Hoe)' geven aan dat het projectgebied tot de deelgebieden 'dekzandvlakte en ruggen' respectievelijk 'jonge heide- en broekontginingslandschap' behoren (zie hiervoor paragraaf 2.2.2). Uit de kaart 'Natuur' blijkt dat ten oosten en westen van het projectgebied weidevogelbeheergebieden voor niet kritische soorten liggen. De afstand tot deze gebieden is minimaal 25 m ('overzijde' Hexelseweg). Tenslotte geeft de kaart 'Energie' aan dat binnen het projectgebied onder voorwaarden windenergie is toegestaan. Op de overige kaarten zijn geen specifieke waarden en/of belemmeringen voor het projectgebied aangegeven.

Afbeelding 2.3 Zonnepanelen op de varkensstal

2.2.2 Omgevingsverordening

In de Omgevingsverordening Overijssel 2017 (geconsolideerd dd. 13 november 2019) is het beleid uit de Omgevingsvisie Overijssel 2017 vertaald naar regels. Voor onderhavig planvoornemen zijn met name de regels met betrekking tot het onderwerp ‘zonne-energie’ van belang. In artikel 2.1.8.2 is bepaald dat een ruimtelijk plan kan voorzien in de realisatie van een “zelfstandige opstelling van zonnepanelen” (lid 1), mits “de maatschappelijke meerwaarde is aangetoond én is aangetoond dat het verlies van ecologische en/of landschappelijke waarden in voldoende mate wordt gecompenseerd door investeringen ter versterking van de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving” (lid 2). De criteria voor maatschappelijke meerwaarde zijn (lid 3):

- a) de mate waarin sprake is van meervoudig ruimtegebruik;
- b) maatregelen die getroffen worden om de impact op de omgeving te beperken en/of te compenseren;
- c) de mate waarin wordt aangesloten op de karakteristieken van het gebied;
- d) de bijdrage die geleverd wordt aan maatschappelijke doelen.

In aanvulling op lid 2 geldt voor nieuwe ontwikkelingen die plaatsvinden binnen het ontwikkelingsperspectief ‘Ondernemen met Natuur en Water’ en die niet zijn aangeduid als ‘Natuurnetwerk Nederland’, dat de betreffende compensatie gericht dient te zijn op versterking van de kwaliteit van natuur, water en landschap (lid 4). De extra investering in ruimtelijke kwaliteit die gevraagd wordt kan gezien worden als een bijzondere vorm van de zogeheten ‘Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving’.⁷ In de balans tussen ontwikkeling en kwaliteitsinvestering mag echter rekening gehouden worden met het feit dat een zonnepark alleen tijdelijk in gebruik is. Aan de andere kant, aldus de provincie, geldt dat er sprake is van langdurige impact op de

⁷ Uit artikel 2.1.6.2 blijkt dat de ‘Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving’ zelf niet van toepassing is op zonneparken.

omgeving omdat het tijdelijke gebruik een periode van maximaal 25 jaar kan beslaan.

Toetsing projectgebied

Op de achttien kaarten die deel uitmaken van de Omgevingsverordening zijn de volgende aandachtspunten voor het projectgebied en de directe omgeving aangegeven:

- Gebiedskenmerken Natuurlijke laag (Hoe): *dekzandvlakte en ruggen*. Ontwikkelingen moeten bijdragen aan het zichtbaar en beleefbaar maken van hoogteverschillen en het watersysteem. Daarnaast is de (strekkings)richting van het landschap, gevormd door de afwisseling van beekdalen en ruggen, uitgangspunt.
- Gebiedskenmerken Laag van het agrarisch cultuurlandschap (Hoe): *jonge heide- en broekontginningslandschap*. Ontwikkelingen moeten bijdragen aan behoud en versterking van de dragende lineaire structuren van lanen, bosstroken en waterlopen en ontginningslinten met erven en kenmerkende ruimtematen.
- Glastuinbouwlocaties: glastuinbouw niet toegestaan.
- Windturbines: windturbines onder voorwaarden toegestaan.
- Recreatie: mogelijkheden voor nieuwe recreatiewoningen onder voorwaarden.
- Waterkeringen en peilbesluiten: regionale verdringingsreeks onttrekking Twentekanalen/Overijsselse Vecht. In geval van (dreigend) watertekort kunnen aan dit gebied beperkingen aan het watergebruik worden opgelegd.
- Tijdelijke geitenstop: verbod op nieuwvestiging en uitbreiding van geitenhouderijen.

De overige kaarten van de Omgevingsverordening ('Gebiedskenmerken Stedelijke Laag (Hoe)', 'Gebiedskenmerken Laag van de beleving (Hoe)', 'Nationale Landschappen in Overijssel', 'Natuurnetwerk Nederland', 'Deelgebieden NNN', 'Drinkwatervoorziening en grondwaterbescherming', 'Watergebiedsreserveringen', 'Externe Veiligheid', 'Provinciale wegen en vaarwegbeheer' en 'Luchthavens') bevatten geen specifieke waarden, belemmeringen of uitgangspunten voor het projectgebied.

2.2.3 Nieuwe Energie Overijssel

In het kader van het programma Nieuwe Energie Overijssel werkt de provincie samen met enkele strategische partners aan de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. Op 1 februari 2017 is het Uitvoeringsprogramma 2017-2023 door Provinciale Staten vastgesteld. Daarin is aangegeven dat de energievraag in 2023 met 6% moet zijn afgenomen. Van het resterende energieverbruik moet dan 20% uit duurzame bronnen afkomstig zijn.⁸ Voor wat betreft hernieuwbare energieopwekking is de inzet een vergroting van de capaciteit naar circa 20 PJ in 2023, waarvan meer dan 10 PJ in de vorm van biomassa en 2 PJ door zonnepanelen. Het Uitvoeringsprogramma houdt rekening met verschillende toekomstscenario's. In afbeelding 2.4 is

⁸ "In 2015 werd in Overijssel ongeveer 9,7 PJ opgewekt uit hernieuwbare bronnen...Om de ambities van het programma Nieuwe Energie Overijssel te halen, is [...] een verdubbeling nodig van de hoeveelheid hernieuwbare energie" (blz. 28).

een mogelijke energiemix voor het jaar 2023 aangegeven met 400-600 ha aan zonneparken. Naast energiebesparing en hernieuwbare energieopwekking maakt het Uitvoeringsprogramma zich sterk voor: verduurzaming van industrie en bedrijven; duurzame mobiliteit; vergroten van de realisatiekracht van lokale initiatiegroepen; toekomstbestendige (energie)infrastructuur en warmte; innovatieve ontwikkelingen.

Energievorm		Opwekking 2015	Opwekking 2023 scenario	Voorbeelden voor uitvoering
Wind	Elektriciteit	0,3	1,4	3-4 turbines extra als bij Deventer (ca 95,5 MW totaal)
Zon	Elektriciteit + Lage (en Hoge) Temperatuurwarmte	0,5	1,9	300-400 ha op particuliere/ bedrijfsdaken en 400-600 ha in veldopstellingen
Bio-energie	Elektriciteit + Lage en Hoge Temperatuurwarmte	6,2	10,5	Meer productie bij bio-energiecentrale Twence + houtketels en monovergisters
Bodem	Lage Temperatuurwarmte	0,5	2,4	4 projecten geothermie 200 WKO's
Biobrandstoffen	Transport brandstoffen	1,5	2,4	Percentage bijmenging gestegen naar 10%
Overige		0,7	1,6	Restwarmtebenutting, warmtepompen
Totaal		9,7 PJ	20,2 PJ	

Afbeelding 2.4 Mogelijke energiemix in 2023 (bron: Uitvoeringsprogramma 2017-2023)

2.2.4 Handreiking kwaliteitsimpuls zonnevelden

Voor alle nieuwe en grootschalige ontwikkelingen in de Groene Omgeving van Overijssel (buitengebied) geldt dat een goede ruimtelijke inpassing verplicht is. Naast deze zogeheten 'basisinspanning' kan het zijn dat er aanvullende kwaliteitsprestaties nodig zijn. Dat geldt in ieder geval voor de aanleg van zonneparken. In de Handreiking Kwaliteitsimpuls Zonnevelden (vastgesteld dd. 28 februari 2017) worden initiatiefnemers en gemeenten geholpen om, samen met omwonenden en andere belanghebbenden, een goede balans te bepalen tussen de ruimte voor ontwikkeling en de mate van aanvullende kwaliteitsprestaties. Hiervoor wordt aangesloten bij het uitvoeringsmodel uit de Omgevingsvisie Overijssel 2017 (zie paragraaf 2.2.1 en afbeelding 2.2) waarin de stappen *of*, *waar* en *hoe* centraal staan. Daarnaast speelt de Overijsselse zonneladder een belangrijke rol. Deze ladder geeft de voorkeursvolgorde aan voor het opwekken van zonne-energie en bestaat uit twee treden:

- Trede 1: in bestaand bebouwd gebied op daken, dan wel in bestaand bebouwd gebied op bedrijventerreinen en braakliggende gronden, dan wel in de Groene Omgeving op bestaande bouwvlakken;
- Trede 2: aanvullend in de Groene Omgeving, niet zijnde natuur.

De provincie verwacht dat op termijn veldopstellingen van zonnepanelen in de Groene Omgeving niet meer nodig zijn, omdat innovatie en prijsdaling ertoe zullen leiden dat zonnepanelen kunnen worden verwerkt in gevelbekleding, beglazing en andere producten. Hierom wordt de aanleg van zonnevelden alleen toestaan als tijdelijk (mede)gebruik. De maximale termijn is op 25 jaar gesteld. Om te voorkomen dat er na het beëindigen van de termijn risico op planschade en handhavingsproblemen ontstaan, worden gemeenten geadviseerd om de zonnevelden mogelijk te maken met een projectomgevingsvergunning. De geldende bestemming blijft

dan gehandhaafd, zodat duidelijk is wat is toegestaan als het zonneveld is opgeruimd.

Voor alle ontwikkelingen in de Groene Omgeving geldt, zoals gezegd, dat een goede ruimtelijke inpassing verplicht is (basisinspanning). Aanvullende kwaliteitsprestaties kunnen nodig zijn. Om dit te toetsen zijn in de Handreiking drie vragen opgenomen:

1. Is de ontwikkeling 'gebiedseigen' of 'gebiedsvreemd'?
2. Wat is de schaal van de ontwikkeling en de impact op de omgeving?
3. Dient het initiatief een eigen belang of ook maatschappelijke belangen?

Hoe groter de impact op de omgeving, hoe meer er gecompenseerd moet worden met investeringen in ruimtelijke kwaliteit. De Handreiking werkt dit uit voor twaalf ontwerpprincipes, waarbij steeds is aangegeven wat de basisinspanning is en wat aanvullende kwaliteitseisen zijn. De ontwerpprincipes zijn: aansluiten op karakteristieken van het gebied; aansluiten op omgeving; creëren van randen met ruimtelijke kwaliteit; eenvoudige poorten en hekwerken; logische opstelling panelen; eenvoudige transformator- en bijgebouwen; bijdragen aan een duurzame energiehuishouding; beter benutten van ruimte, bestaande bebouwing en infrastructuur; bijdragen aan natuur- en biodiversiteit; bijdragen aan een klimaatbestendig Overijsel; sluiten van kringlopen (circulaire economie); Overijssels 'noaberschap' en participatie.

2.2.5 Conclusie

Onderhavig planvoornemen sluit aan bij het provinciale beleid in de zin dat het bijdraagt aan de doelstelling om in 2023 het aandeel hernieuwbare energie binnen het totale verbruik op 20% te brengen. Daarnaast wordt voldaan aan de specifieke eisen die in de Omgevingsverordening zijn gesteld: het projectgebied wordt na de exploitatietermijn van maximaal 25 jaar weer in de oorspronkelijke staat teruggebracht, waarbij elementen van landschappelijke of natuurlijke waarde behouden blijven; er is sprake van maatschappelijke meerwaarde doordat het zonnepark a) mede gericht is op landschappelijke, ecologische en agrarische functies (zie hoofdstuk 1), b) de impact op de omgeving beperkt is én gecompenseerd wordt door investeringen in biodiversiteit en beplanting, c) de bestaande karakteristieken als uitgangspunt voor het parkontwerp zijn genomen (beide eisen komen in hoofdstuk 3 uitgebreid aan bod), d) bijdraagt aan maatschappelijke doelen (namelijk aan de energietransitie, zie verder hoofdstuk 5). Er is geen sprake van verlies van landschappelijke en ecologische waarden. Uit ecologisch onderzoek is juist gebleken dat het zonnepark een meerwaarde in dit opzicht kan creëren (zie hoofdstuk 4). Daarnaast is de inzet van het parkontwerp om de plaatselijke structuren van het jonge heide- en broekontginningslandschap te versterken (zie hoofdstuk 3). Hierbij is aangesloten bij de ontwerpprincipes uit de Kwaliteitsimpuls Zonnevelden en worden extra kwaliteitseisen gerealiseerd. Aan de eis om de zonneladder zo veel mogelijk toe te passen, wordt tenslotte ook voldaan. De daken van de initiatiefnemer die geschikt zijn voor zonnepanelen zijn het eerst benut. Op het erf zelf is verder geen ruimte.

2.3 Gemeente

2.3.1 Landschapsontwikkelingsplan

Het Landschapsontwikkelingsplan Gemeente Wierden (LOP, vastgesteld dd. april 2008) is het landschappelijk beleidskader voor beheer en ontwikkeling van het buitengebied. De centrale vraagstelling van het LOP is: "Hoe kunnen we sturing geven aan, en een landschappelijk kader bieden voor nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied van de gemeente Wierden, op een zodanige wijze dat de landschappelijke kwaliteiten behouden en versterkt worden?" Deze vraag is uitgewerkt in drie doelen:

1. Het behouden en bewerken van de landschappelijke (kern)kwaliteiten;
2. De diversiteit en herkenbaarheid van de verschillende landschappen behouden en versterken;
3. Uitgaan van een ontwikkelingsgerichte benadering.

Het LOP onderscheidt 13 deelgebieden binnen de gemeente Wierden. Dit is gebaseerd op landschapskenmerken, beleid, kwaliteit en ontwikkelingen. Het projectgebied is onderdeel van de 'Rug van Hoge Hexel'. In algemene zin is de ambitie voor dit oude cultuurlandschap: "herstel, versterking en vernieuwing van het landschap en behoud van natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden" (zie afbeelding 2.5 voor specifieke gebiedsinformatie). Op de detailkaarten van het LOP zijn geen nadere kwaliteiten of belemmeringen voor het projectgebied aangegeven. Het bestaande boerenerf aan de Flierweg 4 is onderdeel van 'landbouwontwikkelingsgebied'.

Kenmerken	- Noord-zuid gerichte stuwwal. - Halfopen landschap met een afwisseling van bossen, lanen, bomenrijen, erfbepantingen, akkers en weilanden. - Enkele buitenplaatsen en recreatiegebieden.
Kwaliteiten	- Glooiende hellingen, grote hoogteverschillen. - Fraaie vergezichten en zichtlijnen naar lagere gebieden. - Rust en ruimtelijkheid. - Afwisseling van bossen en open ruimten. - Herkenbare es nabij Hoge Hexel. - Oude kern Hoge Hexel en historische boerderijen.
Ontwikkelingen	- In het verleden toename perceelsgrootte en bossen door ruilverkavelingen. - Recenter toename van recreatiecentra.
Kansen	- Benutten van landschappelijke kwaliteiten ter versterking van toerisme, recreatie en wonen. - Potentieel aantrekkelijk gebied voor landelijk wonen en landgoederen. - Versterken positie van grondgebonden landbouw. - Vasthouden van water in de grond.
Bedreigingen	- Relatief kleinschalige structuur weinig geschikt voor grootschalige landbouw. - Verdwijnen vergezichten door verdichting van gebied. - Afname stilte en rust wanneer functies als landelijk wonen en landgoederen toenemen.
Opgaven LOP	- Behoud van de afwisseling van open en besloten delen (bossen/landgoederen). - Behoeden voor verdichting. - Verscherpen van de ruimtelijke contrasten/overgangen naar de naastgelegen open gebieden. - Versterking van beleving hoogteverschillen en van fraaie vergezichten (behouden en versterken zichtlijnen/zichtrelaties). - Behoud (door ontwikkeling) van historische erven. - Behoud karakteristieke openheid en steilranden van es bij Hoge Hexel.

Afbeelding 2.5 Deelgebied 'Rug van Hoge Hexel' (bron: LOP, blz. 15)

2.3.2 Structuurvisie

Op 5 oktober 2010 is de Structuurvisie Wierden vastgesteld. Het is een visie op de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente tot 2030. De ambitie is: “een actieve en zelfbewuste gemeente zijn, die kwaliteit hoog in het vaandel heeft en die onderneemt.” Klimaatverandering, decentrale energieopwekking en toename van de elektriciteitsproductie ziet de gemeente als belangrijke trends met ruimtelijke gevolgen. Wat dit concreet betekent voor deelgebieden in de gemeente, is niet aangegeven. Het projectgebied is op de kaart ‘Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie’ aangeduid als ‘Agrarisch gebied’. Daarbij zijn geen waarden of belemmeringen aangegeven.

2.3.3 Duurzame Energie 2011-2020

In 2011 heeft de gemeente Wierden de beleidsnota ‘Duurzame Energie’ voor de periode 2011-2020 vastgesteld. Hierin zijn doelstellingen opgenomen en een aantal beleidssporen om de opwekkingscapaciteit te stimuleren. Eén van die beleidssporen is ‘het creëren van een gunstig vestigingsklimaat voor duurzame energie’. Eind 2015 is de beleidsnota geëvalueerd. Daaruit is naar voren gekomen dat bij een gelijkblijvend tempo het aandeel hernieuwbare energie in 2020 niet boven de 8,3% uitkomt. Als belangrijke oorzaak is aangegeven dat er nog geen grootschalige grondgebonden zonneparken binnen de gemeente gerealiseerd zijn. De gemeente heeft in augustus 2017 haar beleid bijgesteld (vastgelegd in ‘Duurzame Energie in Wierden 2011-2020, met een doorkijk naar 2020-2050’). Op grond van het beleidspoor ‘Volop zon’ wordt ingezet op een actieve stimulering van zonne-energie, zowel voor zonnepanelen op daken als voor het uitbreiden van het aantal zonneparken. Voor deze zonneparken gaat de gemeente zelf actief lokaal draagvlak verwerven.

2.3.4 Afwegingskader Grootschalige Duurzame Energie

In het Afwegingskader 2019 - Grootschalige Duurzame Energie (versie 2 april 2019) wordt uitvoering gegeven aan de beleidsnota ‘Duurzame Energie’ en het coalitieprogramma uit 2018, waarin de doelstellingen van deze nota bekrachtigd zijn. Het gaat om het beleidsspoor ‘Volop zon’, dat opwekking van grootschalige energie middels zonneparken wil stimuleren. De gemeente schat in dat er - naast andere energieprojecten - circa 50 hectare aan zonneparken nodig is om de doelstelling te halen om in 2024 20% van het energieverbruik uit hernieuwbare bronnen te halen. De gemeente heeft verschillende beleidsuitgangspunten geformuleerd. Het gaat om:

- Ruimte bieden aan grootschalige duurzame energieopwekking: de gemeente begrenst deze ruimte vooralsnog tot 1% van de totale cultuurgrond (50 ha). Van initiatiefnemers wordt verwacht dat zij de ruimte daarom zo optimaal mogelijk benutten en streven naar een zo hoog mogelijke energieopbrengst per hectare.
- Belang van een goede landschappelijke inpassing, waarbij voldoende afstand wordt gehouden tot aangrenzende woningen.
- Bij voorkeur benutten van onrendabele agrarische gronden en inzetten op multifunctioneel of dubbelgebruik van de grond: de gemeente wijst op ‘meekoppelkansen’, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, landschap en biodiversiteit.
- Omwonenden vroegtijdig betrekken bij de planvorming van projecten voor grootschalige duurzame energieopwekking.

- Mogelijkheden scheppen voor inwoners om te kunnen participeren en ‘mee-profiteren’. Inwoners moeten kunnen participeren in een project (lokaal eigenaarschap).
- Initiatiefnemers van projecten voor grootschalige duurzame energieopwekking verplichten om financieel bij te dragen aan gebiedsontwikkelingen en/of verdere verduurzaming van de gemeente.
- Overlast van grootschalige duurzame energieopwekking moet worden tegengegaan. Rekening moet worden gehouden met leefbaarheid en gezondheidseffecten. De gemeente vraagt onder meer aandacht voor het aspect ‘schittering’.
- Voor zonneparken worden geen permanente, maar tijdelijke bestemmingswijzigingen afgegeven tot maximaal 25 jaar. Zonneparken moeten ‘terugneembaar’ worden gebouwd.

Afbeelding 2.6 Het projectgebied vanuit het zuidoosten

De gemeente stuurt dus op de landschappelijke en maatschappelijke inpassing van zonneparken. Bij de *maatschappelijke inpassing* gaat het primair om het verkrijgen van draagvlak. Dit speelt zowel op locatieniveau (bijvoorbeeld informeren van de buurt, bieden van mogelijkheden tot participatie, ondersteunen van een lokale energie coöperatie) als op gemeentelijk niveau (bijvoorbeeld bijdragen aan een duurzaamheidsfonds, creëren van ecologische meerwaarde, educatieve kansen benutten). Voor de *landschappelijke inpassing* gelden vier algemene uitgangspunten. Dit zijn:

- De verkavelingsrichting en de maat en vorm van de kavels zijn bepalend voor de vormgeving van het zonnepark.
- De realisatie van het zonnepark gaat niet ten koste van bestaande waardevolle landschapselementen, zoals houtwallen, bosjes, bomenrijen en -singels, solitaire bomen, steilranden en kopjes. Het zonnepark moet aansluiten bij bestaande patronen en structuren in het landschap. In het geval niet kan worden

voorkomen dat een landschapselement verdwijnt moet dit element dubbel (200 %) worden gecompenseerd.

- Bij kleine zonneparken op een perceel groter dan 4 hectare moet de landschappelijke inpassing op het perceel zelf plaatsvinden.
- Het zonnepark heeft een eenvoudige hoofdvorm. In kleinschalige landschappen kan een zonnepark bijvoorbeeld bestaan uit meerdere velden, met een landschappelijke geleiding.

Niet alle gebieden zijn geschikt voor zonneparken. Zo sluit de gemeente de essen in alle deelgebieden uit. Ook enkele waardevolle kleinschalige landschappen en natuurgebieden zijn uitgesloten. Het projectgebied maakt deel uit van deelgebied 'Rug van Hoge Hexel' (zie paragraaf 2.3.1). Dit deelgebied bestaat uit de Groote Esch met daaromheen liggende jonge ontginningen met kleine bos- en heidegebiedjes. "De schaal van dit gebied biedt ruimte voor maximaal 3 kleine zonneparken", aldus het afwegingskader. In verband met het behoud van zichtlijnen mogen de zonnepanelen niet hoger zijn dan 1,5 meter. In het jonge ontginningenlandschap kunnen verder de volgende typen landschapselementen worden gebruikt voor ruimtelijke inpassing: houtsingels, hagen, sloten en lage wallen (circa 1,5 / 2 m hoog).

Voor alle deelgebieden van het LOP (zie paragraaf 2.3.1) is in het Afwegingskader modelmatig uitgewerkt wat de maximale draagkracht is voor de realisatie van zonneparken. Daarbij is uitgegaan van "relatief kleine zonneparken, ongeveer ter grootte van zonnepark De Groene Weuste (4,5 ha), in kleinschalige landschappen en grote zonneparken, ongeveer 4x zo groot, in grootschalige landschappen." Binnen deelgebied 'Rug van Hoge Hexel' zijn kleine zonneparken met een omvang van circa 4 hectare toegestaan. Deze maatvoering is geen vaststaand gegeven. Het Afwegingskader stelt hierover: "Bij de beoordeling van concrete initiatieven voor mogelijke locaties kan hiervan worden afgeweken. Er is altijd sprake van maatwerk." Het projectgebied ligt op de grens van meerdere LOP-deelgebieden en vertoont daar ook de kenmerken van (zie hoofdstuk 3). Op grond van deze kenmerken is een ontwerp opgesteld voor een zonnepark van circa 8 hectare (waarvan bijna 2 hectare geheel verscholen in het landschap ligt). Uit het ambtelijk vooroverleg is gebleken dat dit zonnepark landschappelijk goed inpasbaar is. Wel zal het college van burgemeester en wethouders - vanwege deze grotere omvang - de gemeenteraad verzoeken om voor dit zonnepark een 'verklaring van geen bedenkingen' af te geven.

2.3.5 Conclusie

Onderhavig planvoornemen komt tegemoet aan de doelstelling van de gemeente om meer duurzame energie op te wekken (20% van alle gebruikte energie in 2024) en zo de CO₂-uitstoot te beperken. Het plan sluit ook aan bij de geactualiseerde beleidsnota 'Duurzame Energie' en het recent opgestelde afwegingskader 'Grootschalige Duurzame Energie' waarin de komst van zonneparken actief gestimuleerd wordt. De eisen die de gemeente daarbij stelt aan de maatschappelijke en landschappelijke inpassing, zijn het uitgangspunt geweest voor het proces en parkontwerp dat aan dit plan ten grondslag liggen. Hiervan is verslag gedaan in hoofdstuk 3 en 5. Daaruit blijkt dat omwonenden en het nabijgelegen vakantiepark De Tolplas tijdig bij het plan betrokken zijn en de kans krijgen te participeren in het zonnepark. Ook is duidelijk gemaakt dat het dorp en de regio kunnen profiteren, onder meer

door de bijdrage aan een lokaal duurzaamheidsfonds en de investering in biodiversiteit.

Er is gekozen voor een parkontwerp dat uitgaat van plaatselijke cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische kwaliteiten. Daarbij is niet alleen gekeken naar deelgebied 'De Rug van Hoge Hexel', maar ook naar de aangrenzende deelgebieden 'Laagte van de Veeneleiding' en 'De Kolonie & kromme akkers'. Het projectgebied ligt feitelijk op de grens van deze drie deelgebieden en bevat een mengeling van kenmerken daarvan. De doelstelling van het parkontwerp is dat de aanwezige landschapskwaliteiten benadrukt worden. Daarbij wordt, conform het gemeentelijk beleid, gestreefd naar een zo optimaal mogelijke benutting van de ruimte (en een zo hoog mogelijke energieopbrengst per hectare). Agrarisch medegebruik en versterking van de biodiversiteit zorgen ervoor dat het park multifunctioneel gebruikt kan worden. De zichtbaarheid van het park vanaf de openbare weg is beperkt door de aanwezige en aan te leggen beplanting dan wel door de (groene) aarden wallen. De paneelhoogte (maximaal 1,5 m) komt niet boven deze groenelementen/wallen uit. De specifieke paneelkeuze en -opstelling zorgen er tevens voor dat er geen schittering in de buurt ontstaat. Tenslotte is geborgd dat het park binnen 25 jaar na realisatie weer wordt verwijderd, waarna de gronden opnieuw in agrarisch gebruik worden genomen. Het plan voldoet daarmee aan alle eisen van het gemeentelijk beleid.

3. Planbeschrijving

3.1 Huidige situatie

Het projectgebied ligt globaal genomen tussen de Flierweg (zuiden), Hexelseweg (oosten), enkele agrarische percelen (noorden) en het bos- en heidegebied dat vanaf de Loomsweg toegankelijk is (westen). Optisch bestaat het projectgebied uit twee kavels. In de afgelopen jaren zijn deze gebruikt voor akkerbouw. Er liggen enkele sloten rondom de akkerpercelen. In het midden van de twee zuidelijke kavels ligt eveneens een sloot. Het projectgebied heeft een oppervlak van ruim 14 hectare.

Er is binnen het projectgebied geen (hoog) opgaand groen aanwezig. De kavels worden intensief gebruikt voor landbouw. Rondom het projectgebied zijn, zoals gezegd, wel veel groenelementen aanwezig. Afbeelding 3.1 laat dit zien. De linker foto geeft de meest noordelijke kavel weer (circa 3 ha), die aan drie zijden door bos omringd is. De rechter foto heeft betrekking op de kavels langs de Flierweg en Hexelseweg (circa 11 ha). Deze worden geflankeerd door laanbeplanting. Aan de zuidoostkant is een bosje aanwezig (zie rechter foto). Deze opgaande beplanting biedt goede aanknopingspunten voor de landschappelijke inpassing van het zonnepark.

Afbeelding 3.1 Projectgebied vanuit zuid- en noordwestelijke richting (december 2018)

3.2 Toekomstige situatie

In deze paragraaf wordt het ontwerp voor het zonnepark toegelicht. Dit ontwerp is tot stand gekomen op basis van gesprekken met direct omwonenden, een ecologisch onderzoek, een beleidsverkenning (zie hoofdstuk 2) en een analyse van landschap en cultuurhistorie. Voordat het parkontwerp wordt besproken, komen hieronder eerst de cultuurhistorische achtergronden en ontwerpuitlegspunten aan bod.

3.2.1 Cultuurhistorische schets⁹

Dekzandgronden

Een groot gedeelte van de provincie Overijssel bestaat uit dekzandgronden. Dit zijn door de wind gevormde, reliëfrijke landschappen die na de ijstijden zijn ontstaan. Het zandlandschap wordt gekenmerkt door relatief grote verschillen tussen hoog/droog- en laag/nat-gebied. Deze verschillen liggen soms dicht bij elkaar. Al naar gelang de hoogteligging varieert het vanouds voorkomende bostype. Van winter-eiken-beukenbos op de hoogste delen, tot berken-zomereikenbos en elzen-

⁹ Voor deze paragraaf is gebruik gemaakt van de Omgevingsvisie Overijssel 2017 (vastgesteld dd. 12 april 2017).

eikenbos in de lagere delen. In de occupatiegeschiedenis zijn de dekzandgebieden voor het overgrote deel in cultuur gebracht als essenlandschap, oude hoevenland-schap en heideontginningslandschap. Tijdens het in cultuur brengen van deze gronden is veel reliëf verloren gegaan, vooral door egalisaties ten behoeve van de landbouw.

Heide- en broekontginningen

Het projectgebied is, zoals gezegd in paragraaf 2.2.2, onderdeel van het jonge heide- en broekontginningslandschap. De grote oppervlakte aan - voormalige - natte en droge heidegronden was oorspronkelijk functioneel verbonden met het essen- en oude hoevenlandschap; hier werd geweid en werden de plaggen gestoken voor in de stal; in de stal bemeste plaggen dienden als structuurverbeteraar en bemesting voor de akkergronden op de essen. Na de uitvinding van kunstmest ging deze functie verloren en werden deze gronden grotendeels in cultuur gebracht. Aanvankelijk kleinschalig en min of meer individueel door keuterboertjes, later werd de ontginning planmatig en grootschalig aangepakt (tot jaren de zestig van de 20^e eeuw). De grote natte broekgebieden ondergingen een vergelijkbare ontwikkeling.

Daarnaast zijn vanaf 1750 vanuit de landgoederen en buitens ook veel van de voormalige heidegronden voor de jacht en houtproductie bebost. Dit heeft geresulteerd in grote en kleinere landbouwontginningslandschappen en in landschappen van grote boscomplexen en (nooit ontgonnen) heidevelden, zoals op de Sallandse Heuvelrug.

Ten opzichte van het essen- en hoevenlandschap zijn de landbouwontginningen relatief grote open ruimtes, deels omzoomd door boscomplex. Erven liggen als blokken aan de weg geschakeld. Wegen zijn lanen met lange rechtstanden. Vaak zijn het 'inbreidingslandschappen' met rommelige driehoekstructuren als resultaat. Ook sommige recente heringerichte agrarische landschappen worden tot deze categorie gerekend, omdat van het oorspronkelijke landschap niets meer terug te vinden is.

Projectgebied

In afbeelding 3.2 zijn topografische kaarten uit circa 1850, 1900, 1950 en 2018 opgenomen. Op de kaart van 1850 is te zien dat het projectgebied en de omgeving daarvan nog niet in cultuur zijn gebracht. Er is nog nauwelijks bewoning buiten de 'Groot Esch 't Hooge Heksel'. De voorlopers van de Flierweg en Hexelseweg zijn al wel zichtbaar. De 'Vossebelt', een plaatselijke verhoging in het landschap, markeert de plek van het huidige vakantiepark De Tolplas. Rond 1900 bestaat het projectgebied en de omgeving daarvan voornamelijk uit vochtige tot natte heidevelden (het Bruine Veld en Witveen). Het landschap is reliëfrijk. De toenmalige 'Flierweg' en 'Hexelseweg' liggen op zandruggen, die plaatselijk 1,5 m tot 4 m hoger liggen dan het aangrenzende landschap. Vanaf de jaren dertig is het reliëf veelal geëgaliseerd bij het verkavelen voor agrarische doeleinden. In deze periode worden ook de eerste bospercelen langs de Flierweg aangeplant. Op de kaart van 1950 zijn deze te zien. De verkaveling van de in cultuur gebrachte gronden bestaat in deze tijd uit overwegend lange en smalle noord-zuidgerichte stroken. Er is dan nog altijd weinig bebouwing rond het projectgebied aanwezig. Dat neemt pas vanaf de jaren zestig flink toe, als ook binnen het perceel Flierweg 4 de eerste bebouwing verschijnt (op

de plek van een voormalig bosperceel). Het kaartbeeld van 2018 maakt een grote sprong qua landschapsbeeld. Het landschap is meer open en grootschalig van karakter. Er is veel bebouwing bijgekomen, maar ook het aantal bospercelen is sterk toegenomen. Recreatiepark De Tolplas is aangelegd en diverse infrastructuur is opgewaardeerd. Het heidegebied westelijk van het projectgebied, vormt een nog herkenbaar relict van het landschap uit het begin van de twintigste eeuw. De reliëfverschillen zijn nog zichtbaar, al is het projectgebied zelf grotendeels afgevlakt voor de agrarische functie. Langs de Flierweg en Hexelseweg is forse laanbeplanting aangelegd.

Afbeelding 3.2 Het projectgebied in v.l.n.r. 1850, 1900, 1950 en 2018 (bron: topotijdreis.nl)

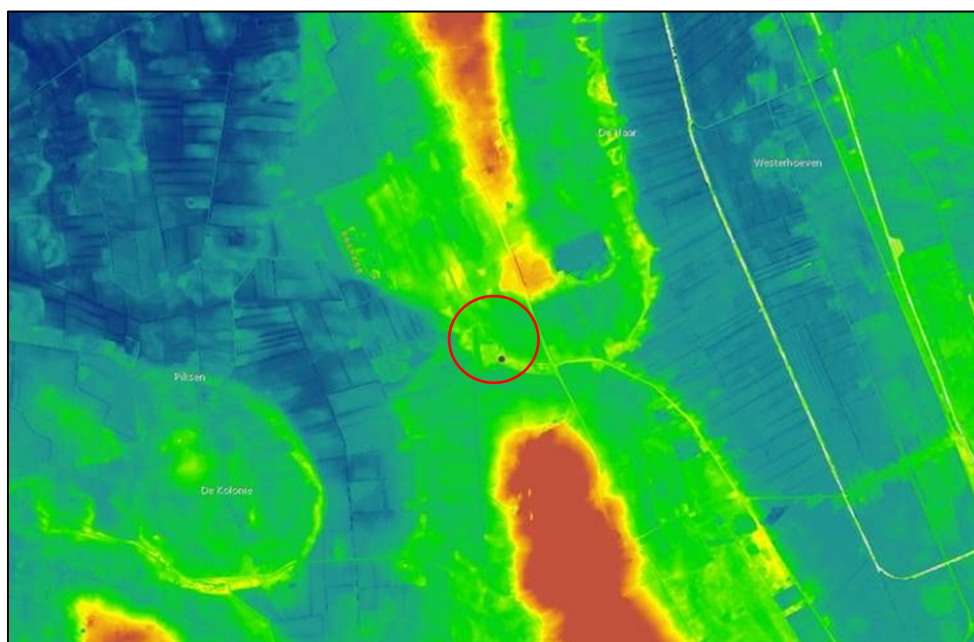
3.2.2 Uitgangspunten voor het parkontwerp Gebiedskenmerken/LOP

Het projectgebied ligt op de grens van verschillende landschapstypes en is daar vanouds ook functioneel mee verbonden, met name het essenlandschap rond Hoge Hexel en oude hoevenlandschap aan de zuidwestkant. Ook het maten- en flierenlandschap ligt op korte afstand. Het projectgebied en de directe omgeving laten zich typeren als halfopen landschap met een relatief kleinschalige verkaveling. Daarmee vertoont het een mengeling van trekken van genoemde landschapstypes. Als landschappelijk uitgangspunt voor het parkontwerp zijn daarom vooral de thans

aanwezige gebiedskenmerken genomen. Dan gaat het primair om de plaatselijke afwisseling van openheid en beslotenheid, de laanbeplanting langs de Flierweg en Hexelseweg alsmede de nog aanwezige reliëfverschillen tussen deze wegen en het projectgebied. Van belang is ook dat de omliggende woon- en bedrijfserven, die als blokken aan deze wegen geschakeld zijn, als zelfstandige eenheden herkenbaar blijven.

Zoals aangegeven in paragraaf 2.3.1 maakt het projectgebied op grond van het Landschapsontwikkelingsplan Gemeente Wierden (LOP) deel uit van de 'Rug van Hoge Hexel'. Het betreft hier een noord-zuid gerichte stuwwal die op de hoogtekaart goed zichtbaar is (zie afbeelding 3.3 en 3.4). Het projectgebied ligt op de flank van deze rug, binnen een relatief laag deel. Van de gebiedskwaliteiten die het LOP benoemt zijn binnen het projectgebied in ieder geval de volgende herkenbaar aanwezig:

- Glooiende hellingen, grote hoogteverschillen;
- Fraaie vergezichten en zichtlijnen naar lagere gebieden;
- Rust en ruimtelijkheid;
- Afwisseling van bossen en open ruimten.

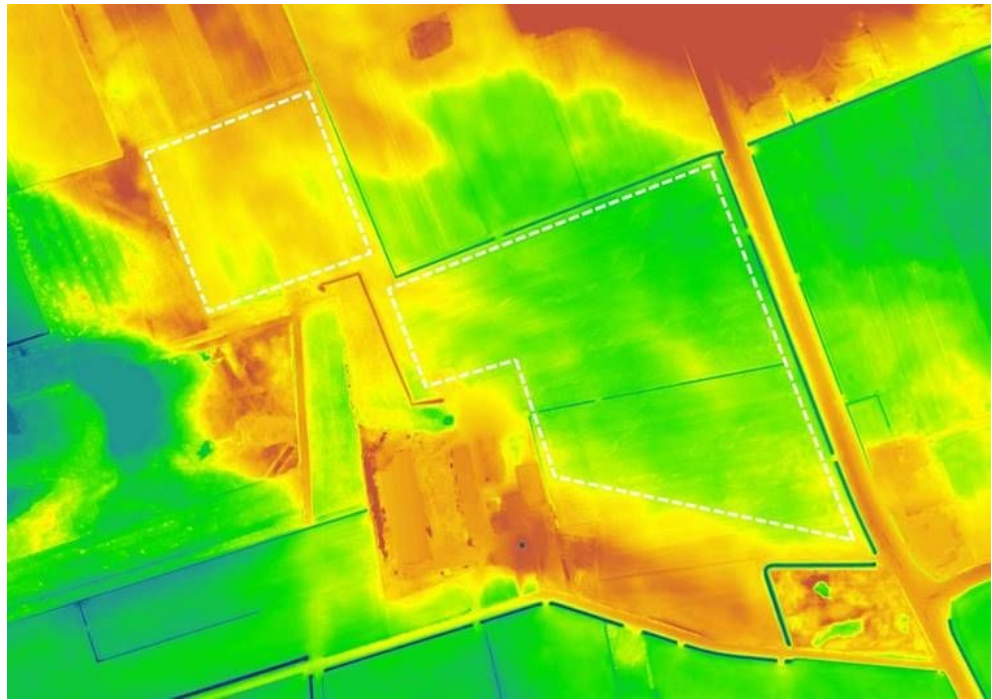
Afbeelding 3.3 Hoogtekaart (bron: Actueel Hoogtebestand Nederland)

Van de kansen, bedreigingen en opgaven die het LOP voor de 'Rug van Hoge Hexel' onderscheidt (zie afbeelding 2.5), zijn de volgende van belang voor het parkontwerp:

- Kans: vasthouden van water in de grond.
- Bedreigingen: relatief kleinschalige structuur weinig geschikt voor grootschalige landbouw; verdwijnen van vergezichten door verdichting van het gebied.
- Opgaven: behoud van de afwisseling van open en besloten delen (bossen/landgoederen); behoeden voor verdichting; verscherpen van de ruimtelijke contrasten naar de naastgelegen open gebieden; versterking van beleving hoogteverschillen en fraaie vergezichten (behouden en versterken zichtlijnen/zichtrelaties).

Wensen omwonenden

Tijdens de keukentafelgesprekken met omwonenden is de wens uitgesproken dat het zonnepark niet wordt 'dichtgezet' met afzomende beplanting, zodat het huidige zicht - onder de boomkronen door - op de horizon verloren gaat. Ook is verzoekt om het park op voldoende afstand van de betreffende woonpercelen te plaatsen.

Afbeelding 3.4 Hoogtekaart (bron: Actueel Hoogtebestand Nederland)

Ecologie

Uit het ecologisch onderzoek is naar voren gekomen dat het projectgebied op dit moment geen belangrijke natuurwaarden bevat. Wel is gebleken dat het gebied potentie biedt voor amfibieën, insecten en flora. Voor amfibieën kan het projectgebied een 'stapsteen' vormen tussen het bosje aan de zuidoostkant en het ven op het erf van Flierweg 4 aan de westkant (en verder richting het natuurgebied aan de Loomsweg). Aanleg van bloemrijk grasland kan ten goede komen aan insecten en vogels. Verflauwing van sloottaluds en toevoegen van struweel leidt ook tot natuurwinst.

Multifunctionaliteit

Multifunctionaliteit is een belangrijk uitgangspunt voor het ontwerp. Er wordt een parkachtige setting gecreëerd waarin de cultuurhistorie van het gebied leesbaar blijft. Zo ontstaat een landschappelijke meerwaarde. Daarnaast krijgt het zonnepark, zoals gezegd, een natuurfunctie. In de derde plaats zal het projectgebied mede voor de agrarische functie benut worden door ruimte te bieden aan graasdieren.

3.2.3 Parkontwerp

Aan het slot van dit hoofdstuk is een afbeelding van de landschappelijke inpassing van het zonnepark opgenomen (hierna: 'parkontwerp'). Een grotere versie van dit

parkontwerp is toegevoegd als losse bijlage aan onderhavige ruimtelijke onderbouwing.

Afbeelding 3.5 vat de landschappelijke kwaliteiten van het projectgebied samen. Er is sprake van twee agrarische kavels die in een met groene elementen omsloten open ruimte liggen. De randen van dit gebied hebben een rafelig en verspringend karakter. De Hexelseweg deelt de open ruimte door de aanwezige laanbeplanting in twee delen. Het groen zorgt voor een afwisseling van open en besloten delen. Vanaf de Hexelseweg is fraai zicht op het lager gelegen gebied aan de zuidwestkant.

Afbeelding 3.5 Landschappelijke kwaliteiten (bron: BügelHajema Adviseurs BV)

Algemene ontwerpprincipes

De inpassing van het zonnepark is maatwerk. Het parkontwerp sluit zoveel mogelijk aan op de kwaliteiten die in afbeelding 3.5 zijn samengevat. Ook zijn de opgaven uit het LOP daarin meegenomen. De hoofdkeuze is een opdeling van het zonnepark in twee afzonderlijke velden. Hiermee wordt voorkomen dat een te grootschalige structuur ontstaat in een relatief kleinschalig landschap (zie 'bedreigingen' uit het LOP). Het parkontwerp respecteert daarmee tevens de bestaande verkavelingsopzet. In feite wordt de maat en vorm van de aanwezige kavels door het park benadrukt.

Op strategische plaatsen worden nieuwe beplantingssingels aangebracht. Deze bevinden zich langs de randen van het open gebied, waardoor het karakter van het omsloten open gebied in stand wordt gehouden en deze tegelijkertijd een meer besloten en kleinschalig karakter krijgt (zie afbeelding 3.6). Hiermee wordt aangesloten bij de bestaande karakteristieken en wordt het contrast met de meer open gebieden in de omgeving vergroot (zie 'opgaven' uit het LOP). In de hoofdopzet van het zonnepark is er dus nadrukkelijk niet voor gekozen om alle zonnepanelen te verstoppen achter hoog opgaande beplanting. Dit zou een te grote verdichting opleveren in het gebied (zie 'bedreigingen' uit het LOP). Ook omwonenden hebben

zich, zoals gezegd, uitgesproken tegen het 'dichtzetten' van de randen met beplanting.

Afbeelding 3.6 Toevoeging opgaand groen met behoud van gebiedskwaliteiten (bron: BügelHajema Adviseurs BV)

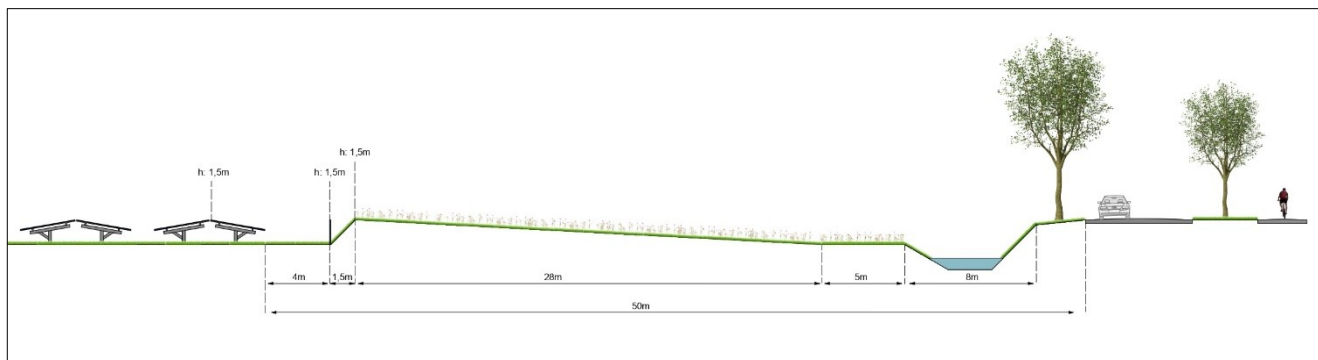
Ontwerpprincipes per zonneveld

Het noordelijke zonneveld wordt ingepast in een 'boskamer'. Aan drie zijden is al bos aanwezig. Alleen aan de oostzijde wordt een stevige beplantingssingel toegevoegd om de inpassing vorm te geven. De randen blijven open om kleinschalige doorzichten te creëren en reeën de kans te geven zich door het gebied te verplaatsen. Dit zonneveld zal vanuit de directe omgeving niet of nauwelijks waarneembaar zijn.

Het zuidelijke zonneveld wordt aan de noordzijde ingepast met een beplantingssingel en voor de overige zijden met een aarden wal. Deze wal wordt ingezaaid met een bloem- en kruidenrijk grasmengsel. Afbeelding 3.7 geeft een indicatieve dwarsdoorsnede van deze grondwal. Langs de randen van dit zuidelijke veld is ruimte om te voorzien in extra waterberging (zie 'kansen' uit het LOP) door het verbreden van de sloten en/of het aanleggen van een poel. Deze waterberging kan, zoals aangegeven in het ecologische onderzoeksrapport, als stapsteen fungeren voor amfibieën die tussen de poel op het bedrijfsperceel en bosje aan de zuidoostkant pendelen.

De aarden wal van het zuidelijke veld krijgt een hoogte van circa 1,5 meter. Dit komt overeen met de maximaal toegestane hoogte van de panelen. Er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de glooiende ondergrond binnen het zuidelijke veld, doordat de zonnepanelen op het (relatief) vlakke deel van het terrein worden gesitueerd. Hierdoor ontstaat een 'rustig' aanzicht en worden de panelen grotendeels aan het zicht onttrokken. Er wordt een ruime afstand tot de Hexelseweg aangehouden. De zonnepanelen komen op minimaal 50 m van deze weg te liggen. Ter hoogte van perceel Hexelseweg 78 blijft de zuidelijke kavel geheel onbebouwd. Hier is het

reliëf het meest zichtbaar en is een fraai doorzicht in zuidwestelijke richting aanwezig.

Afbeelding 3.7 Dwarsdoorsnede vanaf Hexelseweg (bron: BügelHajema Adviseurs BV)

Technische uitgangspunten

De panelen worden (deels) oost-west georiënteerd en krijgen een hoogte van maximaal 1,5 m boven maaiveld. De ruimte tussen de panelen is 1,5 m zodat er voldoende zonlicht doorgelaten wordt, wat het bodemleven bevordert en mogelijkheden biedt voor graasdieren. De zonnepanelen worden uitgevoerd in een donkere kleurstelling. De omvormers komen onder de panelen te liggen en zijn dus niet te zien.

De locaties van de trafo's en het inkoopstation (waar de stroom op het elektriciteitsnetwerk wordt gezet) zijn nog niet bepaald. De trafo's gaan deel uitmaken van de zonnenvelden en worden in ieder geval 30 m uit de grens van de dichtstbijzijnde woonpercelen geplaatst. Dit om eventuele overlast voor omwonenden te voorkomen.

Het zonnepark krijgt een oppervlak van circa 8 hectare (6+2 hectare). Er kan ongeveer 8,8 MWp aan elektriciteit worden opgewekt, voldoende om circa 2500 huishoudens van stroom te voorzien. De zonnepanelen worden op paaltjes geplaatst en opgesteld in rijen van drie, waartussen smalle tractors kunnen rijden voor het onderhoud. Na de exploitatietermijn van 25 jaar worden alle panelen en installaties verwijderd, waarna het projectgebied in de huidige staat wordt teruggebracht. Dit is vastgelegd in een anterieure overeenkomst tussen de initiatiefnemer en gemeente.

Beplanting, beheer en biodiversiteit

Het parkontwerp is nader uitgewerkt in een beplantings-/beheerplan en een biodiversiteitsplan. Daarin is aangegeven welke planting er wordt toegepast, hoe dit groen beheerd zal gaan worden en welke maatregelen er verder nog genomen worden om de biodiversiteit te bevorderen. Beide plannen zijn opgenomen als losse bijlage.

Afbeelding 3.8 Landschappelijke inpassing zonnepark (bron: BügelHajema Adviseurs BV)

4. Omgevingsaspecten

4.1 m.e.r.-plicht

In bijlage C en D van het Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.) is aangegeven welke activiteiten in het kader van een ruimtelijk plan of besluit plan-m.e.r.-plichtig, project-m.e.r.-plichtig of m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn. Voor deze activiteiten zijn in het Besluit m.e.r. drempelwaarden opgenomen. Voor activiteiten die voorkomen op de D-lijst en die onder de drempelwaarden vallen, moet een vormvrije m.e.r.-beoordeling doorlopen worden. Daarbij gaat het om de vraag of belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen worden uitgesloten. De ‘belangrijke nadelige gevolgen’ kunnen worden ontleend aan het toetsingskader van bijlage III van de Europese Richtlijn Milieueffectbeoordeling. Daarin worden drie aspecten genoemd:

- kenmerken van de activiteit;
- plaats van de activiteit;
- kenmerken van het potentiële effect.

Zonneparken komen niet voor op de C- en D-lijst van het Besluit m.e.r.. Dit betekent dat er geen (vormvrije) m.e.r.-beoordeling voor dit plan doorlopen hoeft te worden.

4.2 Wet geluidhinder

Binnen het projectgebied wordt geen geluidsgevoelige bebouwing in de zin van de Wet geluidhinder opgericht. Het zonnepark zorgt ook niet voor een substantiële verkeersaantrekkende werking, waardoor omliggende woningen indirecte hinder zouden kunnen ondervinden. Voor het onderhouden van het zonnepark zijn hooguit enkele tientallen verkeersbewegingen per jaar nodig, wat een te verwaarlozen effect heeft op de gevelbelasting van woningen rondom het projectgebied. Akoestisch onderzoek naar wegverkeerslawaai (of spoorweglawaai) is derhalve niet nodig.

4.3 Milieuzonering

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is ruimtelijke afstemming tussen bedrijfsactiviteiten, voorzieningen en gevoelige functies (woningen) noodzakelijk. Bij deze afstemming kan gebruik worden gemaakt van de richtafstanden uit de VNG-brochure Bedrijven en milieuzonering (editie 2009). Een richtafstand is de afstand waarbij onaanvaardbare milieuhinder als gevolg van bedrijfsactiviteiten redelijkerwijs kan worden uitgesloten. Een zonnepark is niet in de brochure opgenomen. Van zonnepanelen is geen milieuhinder te verwachten.¹⁰ Dat geldt wel voor de bijbehorende transformatoren, die overdag (enig) geluid produceren. In dit opzicht kan een vergelijking worden gemaakt met de in de VNG-brochure vermelde elektriciteitsdistributiebedrijven van < 10 MVA. Het betreft hier een milieucategorie 2-inrichting met een richtafstand van 30 m vanwege geluid. Het dichtstbijzijnde

¹⁰ Een zonnepark is een type A-inrichting in de zin van de Wet milieubeheer. De inrichting valt daarmee onder de werkingssfeer van het Activiteitenbesluit. Er is geen melding of omgevingsvergunning voor het onderdeel milieu nodig.

woonperceel van derden is Flierweg 1. Deze woning ligt op een afstand van circa 25 m tot de grens van het projectgebied. De exacte plek van het transformatorhuisje is nog niet bepaald, maar deze zal minimaal 30 m uit de grens van dit woonperceel gebouwd worden. Daarmee is op dit punt geen sprake van een milieu hygiënisch conflict.

4.4 Luchtkwaliteit

Nederland heeft de Europese regels ten aanzien van luchtkwaliteit geïmplementeerd in de Wet milieubeheer. De oprichting van het zonnepark leidt, zoals aangegeven in paragraaf 4.2, niet tot een substantiële verkeersaantrekkende werking en is daarmee niet van invloed op de luchtkwaliteit. Op grond van de Wet milieubeheer is sprake van een project dat 'niet in betekende mate' (NIBM) bijdraagt aan de verslechtering van de luchtkwaliteit. Onderzoek naar de luchtkwaliteit is niet noodzakelijk.

4.5 Stikstof

Voor de aanleg van een zonnepark moet materiaal worden aangevoerd en worden mobiele werktuigen ingezet. Na 25 jaar wordt het zonnepark ontmanteld en afgevoerd. Bij de inzet van mobiele werktuigen en voertuigen is het verbruik van diesel bepalend voor de NO_x-emissie. Er is een Aeriusberekening uitgevoerd om te beoordelen of deze emissie leidt tot een depositie van > 0,00 mol/ha/jr binnen Natura 2000-gebieden. Gerekend is met een worst-case scenario voor de installatie en ontmanteling van 9 MWp opgesteld vermogen (conform notitie 'NO_x-emissie zonneparken', Royal HaskoningDHV, 30 augustus 2019). Hierbij horen de volgende specificaties:

- graafmachine, stageklasse IIb, 200 kW (belasting 50%), 540 draaiuren;
- 2 heftrucks, stageklasse IIb, 60 kW (belasting 50%), 2160 draaiuren;
- verreiker, stageklasse IIb, 60 kW (belasting 50%), 1080 draaiuren;
- 450 ritten zware vrachtwagens;
- 2700 ritten auto's/busjes.

Uit de berekening volgt dat er geen depositie boven 0,00 mol/ha/jr optreedt. Dit betekent dat er geen ontheffing in het kader van de Natuurbeschermingswet aangevraagd hoeft te worden en dat 'stikstof' dus geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van onderhavig plan. Het Aeriusrapport is als losse bijlage opgenomen.

4.6 Externe veiligheid

Externe veiligheid gaat over de risico's voor mens en milieu bij gebruik, opslag en vervoer van gevaarlijke stoffen. Ook de risico's die luchthavens geven vallen hieronder. Inwoners van een bepaald gebied kunnen te maken krijgen met plaatsgebonden risico (PR). Dit is de kans per jaar dat één persoon overlijdt door een ongeval met een gevaarlijke stof. In theorie zou die persoon zich onafgebroken en onbeschermd op één bepaalde plaats moeten bevinden. Deze kans mag niet groter zijn dan één op de miljoen. Het groepsrisico (GR) legt een relatie tussen de kans op een ramp en het aantal mogelijke slachtoffers. Het is een maatstaf voor de

verwachte omvang van een ramp. Bij de berekening van het GR spelen twee factoren mee:

- 1) de aard en de hoeveelheid van de gevaarlijke stoffen;
- 2) het aantal potentiële slachtoffers. In een omgeving met veel inwoners is dit aantal bijvoorbeeld groter dan in een dunbevolkt gebied.

Een zonnepark is geen gevaarlijke inrichting in de zin van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) of het Activiteitenbesluit. Het projectgebied valt ook niet binnen de risicoafstanden van gevaarlijke inrichtingen, transportroutes voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en/of aardgastransportleidingen. Overigens is een zonnepark niet aan te merken als een (beperkt) kwetsbaar object op grond van het Bevi.

4.7 Bodem

Het Besluit Bodemkwaliteit streeft naar duurzaam bodembeheer waarbij een balans gezocht wordt tussen bescherming van de bodemkwaliteit voor mens en milieu enerzijds en het gebruiken van de bodem voor maatschappelijke ontwikkelingen anderzijds. Het Besluit bevat regels voor kwaliteitsborging (Kwalibo), bouwstoffen, grond en baggerspecie. Bij het opstellen van ruimtelijke plannen moet de vraag worden beantwoord of de aanwezige bodemkwaliteit past bij het huidige of toekomstige gebruik van die bodem en of deze optimaal op elkaar kunnen worden afgestemd. Het uitgangspunt hierbij is dat aanwezige bodemverontreiniging geen onaanvaardbaar risico oplevert voor de gebruikers van de bodem en dat de bodemkwaliteit niet verslechtert door grondverzet. Dit is het zogenaamde stand still-beginsel.

Het zonnepark bestaat uit 'bouwwerken, geen gebouwen zijnde' waarbinnen geen personen zullen verblijven. Voor de aanleg van het park worden geen grootschalige bodemingrepen gepleegd, waardoor grond moet worden afgevoerd of iets dergelijks. Het projectgebied bestaat uit akkerland. Er zijn geen indicaties dat er op dit moment sprake is van bodem- en/of grondwatervervuiling. Op de kaart van het Bodemloket (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) zijn geen bodemverontreinigingen of verdachte activiteiten gemeld. De ontgravings- en toepassingskaart van de gemeentelijke Bodemkwaliteitskaart (oktober 2012) geven aan dat voor het projectgebied de 'achtergrondwaarde' geldt. Het gebruik van het projectgebied als zonnepark heeft geen invloed op de bodemkwaliteit dan wel op een hernieuwd agrarisch gebruik in de toekomst. Bodemonderzoek kan derhalve achterwege blijven.

4.8 Water

Beleid

Op grond van artikel 3.1.6 Besluit ruimtelijke ordening (Bro) moet in de toelichting op ruimtelijke plannen een waterparagraaf worden opgenomen. Deze paragraaf laat zien hoe rekening is gehouden met de gevolgen van het plan voor de waterhuishouding. Het projectgebied ligt in het beheergebied van waterschap Vechtstromen. Het waterbeleid voor dit gebied is vastgelegd in het Waterbeheerplan 2016-2021.

Projectgebied

De inrichting van het projectgebied is toegelicht in hoofdstuk 3. Voor de aanleg van het zonnepark worden geen sloten gedempt. Er is sprake van een beperkte toename in verharding. Het gaat hierbij om paaltjes waarop de panelen rusten. Er worden geen gesloten oppervlakten gecreëerd. Het hemelwater kan tussen de panelen door in de bodem infiltreren. Wel zal een transformatorhuisje gebouwd worden. Het totale oppervlak aan verharding blijft beneden de compensatienorm van 1.500 m².

Digitale watertoetsprocedure

Op 21 maart 2019 is de digitale watertoetsprocedure doorlopen. Hieruit is naar voren gekomen dat de 'normale procedure' op onderhavig planvoornemen van toepassing is (zie het bijgevoegde 'watertoetsdocument' voor de details). Op 27 maart 2019 heeft waterschap Vechtstromen per email aangegeven dat voor het plan uitgegaan moet worden van de zogeheten 't=100 norm'. Dit betekent dat het bouwpeil zodanig moet zijn dat het projectgebied niet vaker dan één keer per 100 jaar waterlast zal ondervinden. Met deze norm wordt rekening gehouden bij de plaatsing van de collectoren en de aansluitingen. Het waterschap geeft verder aan dat de waterloop aan de noord- oost- en zuidzijde van het projectgebied een belangrijke aan-, af-, en doorvoer functie heeft. Voor het onderhoud van deze waterloop is een obstakelvrije zone van 5 meter vanaf de insteek noodzakelijk. In deze obstakelvrije zone mag niet zonder toestemming van het waterschap worden gebouwd. Op dit punt wordt verwezen naar het parkontwerp dat in hoofdstuk 3 is toegelicht. Daaruit blijkt dat er rekening is gehouden met deze obstakelvrije zone. De waterlopen rond het projectgebied zullen ten alle tijd voor het waterschap toegankelijk zijn.

4.9 Ecologie

Om de uitvoerbaarheid van onderhavig planvoornemen te toetsen, is een ecologische inventarisatie naar natuurwaarden binnen het projectgebied uitgevoerd. Uit deze inventarisatie blijkt dat er geen noodzaak bestaat voor een aanvullend onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb) of het provinciaal ruimtelijk natuurbeleid. Aanbevolen wordt om werkzaamheden met betrekking tot het zonnepark uit te voeren buiten het broedseizoen van vogels (15 maart tot 15 juli). Daarnaast geldt de algemene zorgplicht uit Wnb voor de (licht) beschermde soorten.

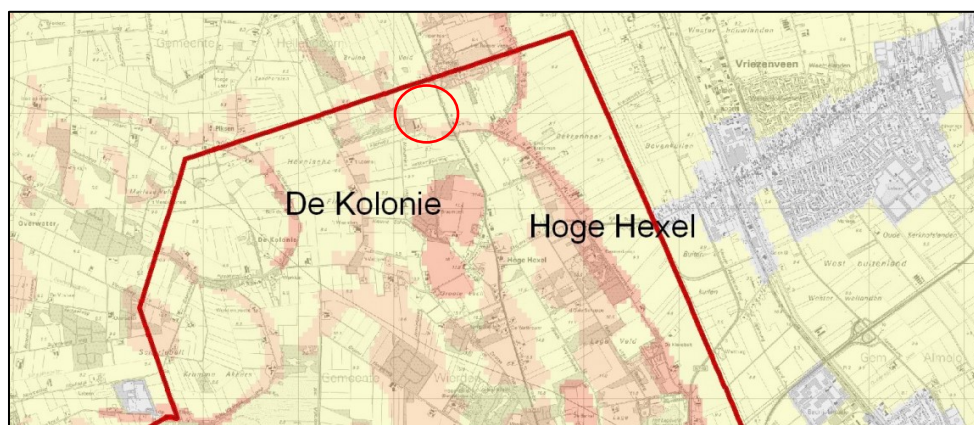
Er zijn dus geen natuurwaarden aanwezig die de uitvoerbaarheid van onderhavig plan in de weg staan. Dat wil niet zeggen dat het zonnepark geen toegevoegde waarde voor de ecologie en biodiversiteit kan *creëren*. Op dit moment worden de agrarische percelen intensief gebruikt voor de landbouw. De toevoeging van beplanting ten behoeve van de landschappelijke inpassing betekent een belangrijke verrijking in dit opzicht. In hoofdstuk zes van het ecologisch rapport is een aantal tips opgenomen waardoor het projectgebied natuurvriendelijker kan worden.¹¹ Deze tips zijn vertaald naar het parkontwerp dat in hoofdstuk 3 is toegelicht. Andere tips zijn meegenomen in het beplantings-/beheerplan en biodiversiteitsplan die als losse bijlage bij deze ruimtelijke onderbouwing zijn opgenomen. Uit deze

¹¹ Zie bijgevoegde rapportage 'Ecologische inventarisatie energieboerderij Hoge Hexel' (23 januari 2019).

plannen blijkt dat er bloem- en kruidenrijk grasland wordt aangelegd ten behoeve insecten, vogels en zoogdieren. Daarnaast worden in de plaatselijke sloten steilranden afgestoken voor wilde bijen. Er komt een insectenwand binnen het zuidelijke zonneveld en een nestkast voor steenuilen binnen het noordelijke zonneveld. Ten slotte wordt er een amfibieënpool aangelegd aan de zuidoostkant van het projectgebied.

4.10 Archeologie en cultuurhistorie

Archeologische waarden dienen op grond van de (aangepaste) Monumentenwet 1988 te worden mee gewogen in de besluitvorming over ruimtelijke ingrepen. Op de Archeologische inventarisatie- en verwachtingskaart van de gemeente Wierden (BAAC, januari 2010) zijn geen archeologische waarden voor het projectgebied aangegeven. Voor het grootste deel geldt een lage verwachtingswaarde. Alleen aan de randen van het terrein is een middelhoge verwachtingswaarde aangegeven (zie afbeelding 4.1). Uit de gemeentelijke Beleidsnota Archeologie (5 oktober 2010) blijkt dat bij gebieden met middelhoge verwachtingen in het buitengebied, archeologisch onderzoek nodig is als de bodemverstoring groter is dan 5000 m² en dieper gaat dan 50 cm. De bodem binnen het projectgebied wordt alleen verstoord door de plaatsing van paaltjes voor de panelen en de bouw van een transformatorhuisje. Het totale oppervlak blijft ruim onder de grens van 5000 m². Onderzoek is niet nodig.

Afbeelding 4.1 Verwachtingskaart archeologie (bron: Beleidsnota Archeologie)

Als gevolg van het beleid Modernisering Monumentenzorg is per 1 januari 2012 in het Besluit ruimtelijke ordening (artikel 3.6.1) bepaald dat overheden verplicht zijn cultuurhistorie integraal mee te wegen bij het opstellen van ruimtelijke plannen. Dit is gebeurd doordat bij het parkontwerp de historisch gegroeide landschappelijke en stedenbouwkundige structuren als uitgangspunt zijn genomen (zie hoofdstuk 3). Het zonnepark probeert daarmee de nog herkenbare karakteristieken - waaronder de verkavelingsrichting, afwisseling van openheid en beslotenheid, plaatselijke hoogteverschillen en opgaand groen langs het erf en de wegen - 'leesbaar' te houden.

4.11 Reflectie en duisternis

Zonnepanelen kunnen licht reflecteren en daardoor voor overlast in de (woon)omgeving zorgen. Voor de panelen die binnen het projectgebied worden toegepast geldt een reflectiepercentage van 3-5% bij normale lichtinval. Of er daadwerkelijk gereflecteerd wordt hangt af van locatie specifieke omstandigheden (stand en hoogte spiegelend vlak) en de stand van de zon (de tijd en de tijd van het jaar). De hoek van de invallende lichtstraal bepaalt de hoek van de uitvallende lichtstraal. Hoe steiler de helling van de panelen, hoe groter de kans op hinder. Wanneer de panelen vrij vlak (35 graden of minder) worden opgesteld, gaat de reflectie veelal omhoog. Dan is er voor de omgeving geen hinder door reflectie. Logischerwijs is achter de zonnepanelen (westkant) ook geen sprake van een spiegelend effect. De zonnepanelen in het projectgebied worden in een hellingshoek van 10 graden geplaatst. Hinder door reflectie is bij de gekozen opstelling daarom niet te verwachten.

Met betrekking tot het aspect 'duisternis' kan tenslotte worden opgemerkt dat het zonnepark geen lichtuitstraling zal hebben. Er zal geen verlichting worden aangebracht.

5. Uitvoerbaarheid

5.1 Economische uitvoerbaarheid

De kosten voor realisatie van het zonnepark komen voor rekening van de initiatiefnemer. Dat geldt ook voor eventuele planschadetekosten, die daarmee dus ‘anderszins verzekerd’ zijn. Er wordt een overeenkomst tussen de gemeente en de initiatiefnemer afgesloten waarin dit is vastgelegd. In deze overeenkomst is eveneens opgenomen dat - conform het afwegingskader ‘Grootschalige Duurzame Energie’ - het projectgebied na de exploitatietermijn van 25 jaar in oorspronkelijke staat wordt hersteld, waarbij toegevoegde natuur- en landschapswaarden behouden blijven.

5.2 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

Aan de totstandkoming van het parkontwerp en deze ruimtelijke onderbouwing is een langdurig participatietraject vooraf gegaan. Het meest intensief is er met de direct aanwonenden gesproken. Tijdens diverse keukentafelgesprekken zijn wensen geïdentificeerd, is nagedacht over ontwerpprincipes die recht doen aan de aanwezige gebiedskwaliteiten, zijn maatwerkoplossingen bedacht, etc. Uiteindelijk is er een concept-parkontwerp opgesteld dat in twee rondes is aangepast. De direct aanwonenden hebben verzocht om een ruimere afstand tussen de zonnepanelen en de woningen in acht te nemen, het doorzicht naar het zuidwesten meer open te houden en het zonnepark niet dicht te zetten met beplanting maar de horizon zoveel mogelijk open te houden. Het parkontwerp is op basis van deze wensen aangepast.

Het dorp Hoge Hexel is over de zonnepark geïnformeerd tijdens de informatieavond op 5 september 2019 in het Kulturhuis. Deze avond is in goede harmonie verlopen. Er zijn geen principiële bezwaren tegen de komst van het zonnepark geuit.

Op 2 april 2020 hebben de initiatiefnemer en de Stichting Duurzame Energie Wierden-Enter (SDEWE) een samenwerkingsovereenkomst ondertekend. Op grond daarvan kan SDEWE via crowdfunding voor 100% eigenaar worden van het zonnepark en deze voor 25 jaar exploiteren. De bewoners van de kern Hoge Hexel krijgen voorrang bij de crowdfunding. Voor de bouw en het onderhoud van het zonnepark wordt door SDEWE zoveel mogelijk samengewerkt met bedrijven uit de regio. Aanvullend wordt op deze participatiemogelijkheid jaarlijks een financiële bijdrage gestort in een gemeentelijk gebiedsfonds waarmee lokale duurzaamheidsprojecten gefinancierd kunnen worden. Voor de hoogte van deze bijdrage wordt aangesloten bij de richtlijn van Holland Solar (cf. Gebiedscode wind op land) van 0,50 cent per MWh.

De ontwerp-omgevingsvergunning en alle bijbehorende documentatie heeft vanaf 13 februari 2020 voor de duur van zes weken voor een ieder ter inzage gelegen. Gedurende deze termijn zijn vier zienswijzen binnengekomen. In de bijgevoegde ‘Notitie behandeling zienswijzen’ (10 november 2020) zijn ze samengevat en van gemeentelijk commentaar voorzien. De zienswijzen hebben geen aanleiding gegeven om de omgevingsvergunning of het onderhavige plan inhoudelijk aan te passen.

BIJLAGEN

1. Landschappelijke inpassing (A3)
2. Beplantings-/beheerplan
3. Biodiversiteitsplan
4. Wateradvies
5. Ecologische inventarisatie
6. Stikstofberekening
7. Notitie behandeling zienswijzen

COLOFON

Opdrachtgever
Maatschap Hoff

Rapportage
Gorissen Ruimtelijk Advies
info@gorissenadvies.nl

Datum
11 december 2019

Status
Definitief

Copyright ©2019 Gorissen Ruimtelijk Advies.

*Niets uit dit document mag worden veeelvou-
digd en/of openbaar gemaakt door middel van
druk, fotokopie, microfilm, elektronisch op ge-
luidsband of op welke andere wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.*

